

Sisu:

Lhk.

1. Az „Eesti Hõim“ szerkesztőségének üdvözlete a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter látogatasa alkalmával Észtországban	3
2. Ungari haridusministri krahv Klebelsbergi külaskäigu puhul Eestis. <i>V. Ernits</i>	4
3. Soomeugri instituutide asutamisest Ungaris, Soomes ja Eestis. <i>V. Ernits</i>	10
4. Eesti-Ungari hõimusuhted läinud aastal. <i>Cs</i>	14
5. Eestin ja Suomen välisten suhteiden kehittymisestä v. 1929. <i>T. Snellmann</i>	20
6. Kirjandusest:	
Finnék Észek. Arvustis. <i>V. Ernits</i>	24
A Magyarok Világkongresszus Tárgyalásai. Arvustis. <i>V. Ernits</i>	28
Sonkoly I.: Az észtek zenejeiről. Arvustis. <i>V. Ernits</i>	29
7. Uue aastakäigu alguseks. <i>Villem Ernits</i>	30
8. Kõne Eesti hõimutööst Turaani Seltsis	31
9. Suomalainen sisällyskatsaus	32
10. Magyar nyelvü tartalmi áttekintés	32

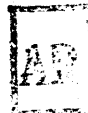
TOIMETUSELT.

Kuna käesoleva numbri ilmumisel pole teada mingisuguseid toetusi „Eesti Hõimule“, siis ilmub see number Fenno-Ugria loaga toimetaja isiklikul vastutusel, kokkuhoiu mõttes vähendatud kujul, ilma „Väliseestlaseta“, millise aset täidab „Välis-Eesti Ühingu“ poolt välja antav „Välis-Eesti Almanak“. Toimetaja loodab, et kui kõik läinudaastased tellijad jätkavad tellimist ka käesoleval aastal ja tuleb loodetavasti uusigi, siis on võimalik vähendatud kujul „Eesti Hõimu“ siiski välja anda ilma suuremate aineliste kahjudeta.

Sellest numbrist on ruumipuudusel väljajäänud hulk jooksvat materjali, milline ilmub edaspidi.

Järgmine number ilmub sügiseseks hõimupäevaks, milline peetakse 25. ja 26. oktoobril.

Toimetus loodab tõsiselt, et tema jõupingutused leiavad vastukaja ja toetust kõigi hõimusõprade poolt, ja et ühisel jõul suudetakse „Eesti Hõim“ üle aidata käesoleva aasta raskustest.

SP. 101

EESTI HÕIM

ASUTIS FENNO-UGRIA JA EESTI HÕIMUORGANISATSIOONIDE
HÄÄLEKANDJA.

Väljaandja: ASUTIS FENNO-UGRIA.
Aadress: Tallinna, Lai tän. 1, Suomi-
büroo.

Vastutav toimetaja: V. ERNITS.
Toimetus ja talitus: Tartu, Uus-Savi t. 2, k. 3.
tel. 7-22, avatud: 10—12 e. l. ja 6—7 p. l.

~~Riigiregistratuur.~~

Tellimishind: aastas 1 kr., õpilastellimine 50 senti; toetustellimine alates 5 kr., autellimine alates 10 kr., üksiknumber 25 senti. Ilmub Tartus, 4 korda aastas.

Nr. 1—2, III aastak.

Mai

1930.

AZ „EESTI HÕIM“ SZERKESZTÖSÉGÉNEK ÜDVÖZLETE A M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER LÁTOGATÁSA ALKALMÁVAL ÉSZTORSZÁGBAN.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter látogatása Finnországban és Észtországban rendkívüli esemény a finnugor népek kulturális együttműködése fejlesztésében. A magyar közoktatásügyi miniszter egész Magyarországot, ennek kormányát és népét képviseli és szimbolizálja kulturális tekintetben. De nemcsak ebben rejlik a mai látogatásnak rendkívüli jelentősége. KléBELSBERG gróf személyében nemcsak a legnagyobb finnugor államnak Magyarországnak közoktatásügyi minisztere jelenik meg, hanem Magyarország egyik legkiválóbb egyénisége is, aki a maga benső súlyával nagyjelentőségű kultúrtényező és kulturirányító. Kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy Magyarország kulturális életének mostani korszakát KléBELSBERG korszakának fogják nevezni a jövőben.

Ennek a látogatásnak főjelentősége az egész finnugorság számára főleg szándékaiban rejlik, amelyek igen messzemenők: magyar-finn-észt közművelődési intézetek alapítása mindhárom művelt finnugor államban. Nincs kétség az iránt, hogy ezek az intézetek KléBELSBERG gróf kezdeményezésére és biztatására bizonyos alakban szervezetet nyernek az említett három országban, — és ez elfeledhetetlen érdeme lesz KléBELSBERG grófnak és az ő látogatásának az északi testvéreknél.

De nemcsak ebben a kardinális kérdésben rejlik déli testvérállamunk minisztere látogatásának nagy jelentősége, hanem sok más magyar-

finn-észt kulturális közeledési kérdés tárgyalásában a finn és észt nemzettel, azok kormányaival, kulturális intézményeivel és munkásaival való személyes megismerkedésében és a velük való kulturális kapcsolatok megszilárdításában is. Ebből a szempontból is a legjobb eredményeket reméljük a magyar-finn-észt kulturális közeledésben.

Váljék déli rokonnépünk egyik legjobbjának és kiváló társainak, Gombocz Zoltán dr. egyetemi profeszor úr és Magyar Zoltán dr. miniszteri tanácsos úr látogatása az északi testvéreknél mind nekik, mind nekünk legnagyobb örömére s az átéltek és elérték hasznára! Legyen ez a látogatás egy sarokkö a magyar-finn-észt kulturális közeledés történetében!

Az „Eesti Hõim“ szerkesztősége.

UNGARI HARIDUSMINISTRI KRAHV KUNO KLEBELSBERGI KÜLASKÄIGU PUHUL EESTIS.

Ungari haridusministri ja ta kaaslaste prof. dr. Zoltán Gomboczi ja ministeeriuminõuniku dr. Zoltán Magyar külastäik Soomes ja Eestis käesoleva aasta maikuu alul on erakorraline juhus soomeugri rahvaste kultuurilise koostöö arendamisel. Ungari haridusminister edustab ja sümboliseerib kultuurilises suhtes kogu Ungarit, selle valitsust ja rahvast. Kuid mitte ainult selles ei peitu praeguse külastäigu erakorraline tähtsus. Krahv Klebelsbergi isikus esineb mitte ainult kõige suurema soomeugri riigi Ungari haridusminister, vaid ka üks praeguse Ungari kõige silmapaistvamaid isikuid, kes juba oma olemusega on suure tähtsusega kultuurteguriks ja kultuursihtide määrajaks. Kahtlemata võime tõendada, et tulevikus nimetatakse Ungari praegust kultuurelu ajajärku Klebelsbergi ajajärguks.

Selle külastäigu pätätähtsus kogu soomeugrilusele peitub peasjalikult selle sihtides, millised on väga kaugeleulatuvad: Ungari-Soome-Eesti kultuurinstituuide asutamine kõiges kolmes soomeugri riigis. Pole kahtlust selles, et need instituudid saavad nimetatud riikides teatud kuju krahv Klebelsbergi algatusel ja õhutusel, — ja see jääb unustamatuks teeneks krahv Klebelsbergi külastäigule Põhjas asuvate sugu rahvaste juure.

Kuid mitte ainult selles kardinaalses küsimuses ei peitu meie lõuna vennasriigi ministri külastäigu suur tähtsus, vaid ka paljude muude ungari-soome-estti kultuurilise lähenemise küsimuste käsitlemises, isiklikus tutvunemises Soome ja Eesti vennasrahvaga, nende valitsustega,

kultuurasutistega ja haridustegelastega ja kultuuriliste sidemete kõven-
damises nendega. Loodame, et sellelki seisukohalt annab käesolev kü-
laskäik parimaid tulemusi.

Zoltán Gomboczi

Saagu meie lõuna vennasrahva ühe parema poja ja ta saatjate prof.
dr. Zoltán Gomboczi ja ministriuminoõuniku dr. Zoltán Ma-
gyary külustus Põhjas asuvate vennasrahvaste juure suurimaks rõõ-
muks ja kasuks niihästi neile, kui meilegi. Saagu see külaskäik üheks
nurgakiviks Ungari-Soome-Eesti kultuurilise lähenemise ajaloos!

*

Klebelsbergide perekond kuulub vanemate Ungari aadliperekondade hulka, millise liigetest on paljudki tähtsat osa etendanud Ungari ajaloos, eriti võitluste aegu türklastega, mil puhul ühele Klebelsbergi esiisadest annetati esiteks paruni ja pärast krahvi tiitel. János Klebelsberg oli ratsaväe kindral Napoleoni ajal, Ferenc Klebelsberg Ungari rahaminister Franz I ajal — tema teeneteks peetaksegi tollaegse Ungari majandus- ja rahanduselu korraldamist ja raskustest väljaviimist.

Krahv Kuno Klebelsberg sündis 13. veebr. 1875 Magyar-pécska's Aradi komitaadis. Ta õppis tsistertsitiitide mungaordu gümnaasiumis Székesfehérváris, hiljemini Budapesti ja Berliini ülikoolides, omandades sealt suure lugupidamise Saksa kultuuri vastu, mis väljendub kogu ta hilisemas tegevuses. 1898. a. omandas ta Budapestis poliitiliste teaduste doktori kraadi. Ta oli osakonna nõunikuks Bánffy kabinetis, 1903. a. saadik referendiks ja III osakonna juhatajaks ministerpresiidiumis. 1910. a. nimetati krahv Klebelsberg administratiivkohtu liikmeks, 1913. a. kompetentskohtu liikmeks. Oma ametisoleku ajal õppis ta lähemalt tundma rahvuslikke suhteid Ungaris. Samuti tegi ta hulga pikemaid välismaareise mitmesuguste valitsusasutiste tegevusega tutvunemiseks.

Eriliselt tähtis oli krahv Klebelsbergi tegevus n. n. Julián-ühingu asjaajajana, millise ülesandeks oli hoolitseda ungari vähemusrahva kultuuriliste huvide eest Horvaatias ja Slavoonias, kes küll kuulusid Ungari alla, kuid kellel oli teatud autonoomia ja omakeelne koolikorraldus. Sel kohal on krahv Klebelsberg palju korda saatnud ungarikeelsete koolide asutamiseks ja ungari kultuuri arendamiseks ungari vähemusrahva keskel Horvaatias ja Slavoonias.

1914. a. nimetati krahv Klebelsberg Ungari haridusministeeriumi administratiivseks riigisekretäriks, s. o. tegelikult õieti haridusministeeriumi juhiks. Siin algas ta oma tegevust sel tööalal, mis tal hiljemini elutööks kujunes. Ta pani juba algusest pääle rõhku kasvatusele rahvuslikus vaimus, koolide, eriti külakoolide erilisele arendamisele neis kohtades, kus ungarlased asusid.

Lahtipuhkenud maailmasõda tõi aga krahv Klebelsbergilegi uusi ülesandeid. 1915. a. nimetati tema sõjainvaliidide ameti asjaajajaks abiesimeheks, 1917. a. üleriiklise sõjahoolekande asutuse esimeheks. Samal aastal kutsus ta sõber pääminister krahv Tisza Klebelsbergi ministerpresiidiumi poliitiliseks riigisekretäriks. Ühtlasi oli ta ka parlamendi saadikuks Kolozsvárist.

Ungari revolutsiooni alul oli Klebelsberg praeguse pääministri krahv Bethleniga opositsioonis Ungari esimese demokraatliku presidendi

krahv Károlyi vastu. Kommunistide ajal eemaldus aga krahv Klebelsberg poliitilisest elust täiesti, asudes maale krahv Dénes Almási juure. Pääle kommunismi langemise Ungaris valiti Klebelsberg Soproni esitajana rahvuskogusse, 1923. a. uuesti Komáromi esitajana. Ta kutsuti 1921. a. siseministriks Bethleni kabinetis ja asus 16. juunil 1922. a. usundi- ja haridusministeeriumi juhtima, lähinedes oma ametiaja pikkuse poolest vist küll maailmarekordile nüüdisaja haridusministrite keskel.

Haridusministrina jätkab krahv Klebelsberg oma ennesõjaaegset haridusministeeriumi juhtimise poliitikat, eriliselt arvestades pealesõjaaegsete olude muutustega ungari hariduselus, püüdes hariduselu energilise arendamisega tasuda neid kaotusi, mis Ungarile Trianoni rahu järele osaks saanud. Ta seab enese sihiks Ungarit kõigist naabritest hariduslikult kõrgemale tõsta. Ida ja lõuna, Rumeenia ja Jugoslaavia suhtes on see ju praegugi nii, kuid Tshehoslovaakiaga ja Austriaga tuleb edaspidigi kibedasti võistelda.

Krahv Klebelsbergi tegevus leiab üldist tunnustust. 1922. a. valiti ta Ungari Teaduste Akadeemia auliikmeks, 1924. a. direktoriumi liikmeks. 1925. a. annetab Pécsi ülikool talle filosoofia audoktori kraadi, 1926. a. Szegedi ülikool loodusteaduste, 1927. a. Debreceni ülikool õigus- ja poliitiliste teaduste audoktori kraadi. Välismaade ülikoolidest on Rooma ülikool ta oma audoktoriks valinud.

Igasuguseid aumärke on krahv Klebelsbergile senni annetatud, nende hulgas Soomest, Itaaliast ja Saksamaalt.

Haridusministrina on krahv Klebelsberg algatanud ja läbi viinud terve rea kulturseaduste eelnõusid: rahvuslike kultuuriliste kogude valitsemise autonoomia alusel, ungari Teaduste Akadeemia toetamise, keskkoolide, keskkooli õpetajate ettevalmistamise, põlluharijate keskel maa-alkoolide, naiskeskkoolide, kodanikkude koolide, ungari välisinstituutide ja stipendiumide, loodusteaduste arendamise, rahva üldhariduse korraldamise, ametnikkude ja eriliselt andekate laste stipendiumide ja muude küsimuste kohta. Ruumivähesus ei luba kõigi nende uuenduste juures pikemalt peatuda. Lühidalt võib ainult nii palju öelda, et kogu Ungari hariduskorraldus on omandanud krahv Klebelsbergi ajal hoopis teise ilme ja ulatuse, kui enne aastakümnete kestes, ja on praegu kindlasti tähelepanuväärseim külg Ungari riiklikus ja ühiskondlikus elus, mille kõrvale tuleks asetada Ungari mitmeski suhtes eeskujulikud sotsiaalkorraldused minister József Vass'i juhatusel. Alles läinud sügisel oli nende ridade kirjutajal juhus lugeda Ungari lehtedes pääminister krahv Bethleni vastust üldise valimisõiguse nõudjaile Ungaris, mille

pääsisu seisis selles, et Ungari rahvas polevat hariduslikult veel küllalt küps üldise valimisõiguse otstarbekohaseks kasutamiseks. Krahv Klebelsbergi auks peab küll ütlema, et just tema omade kooli- ja hariduselu reformidega aitab luua vastavat üldhariduslikku tasapinda sellekski tulevikureformiks Ungaris. Ta toonitab isegi, et kultuurdemokraatia on eelduseks poliitilisele demokraatialle.

Konkreetsemalt üksikute krahv Klebelsbergi teenete juures haridusalal peatudes, tuleb kõige pealt toonitada, et tema tegevuse aegu on kogu Ungari kattunud uute ajakohaste koolimajade võrguga. Minister Klebelsbergi kavas on ehitada 1931. a. septembriks 5784 uut klassi ja 2778 õpetajate korterit, nii siis kokku 8562 uut n. n. kooliobjekti. Sellest kavast oli juba 1928. a. maikuu lõpuks täidetud üle kolmandiku (3445 kooliobjekti), praegu kindlasti üle poole.

Vabaharidustöö Ungaris on korraldatud riiklikult, vastavate kohalikkude ametlikkude komiteede kujul, millised alluvad haridusministeeriumi vabaharidustöö osakonnale ja millistest võtavad osa ka kohalikkude hariduslikkude organisatsioonide esitajad. Need komiteed töötavad kindla eeskava ja eelarve järele, korraldades järjekindlaid loenguid ja muid hariduslikke ettevõtteid igal pool Ungaris. Mul oli omal juhul tutvuneda ühe niisuguse toimkonna tegevusega Budapesti lähedal asuvas Pomáz'i linnakeses, ja ma pean tunnistama, et mulle jäi mulje, et Ungaris praegu vabaharidustöö alal palju rohkem tehakse kui meil Eestis, ja et riik sellest on palju rohkem huvitatud. 1926. ja 1927. õppeaastal korraldati Ungaris üle kogu maa 53631 rahvalikku loengut ja 312 kursust kirjaoskamatuile, 14.629 referendi poolt. 1926. ja 1927. aastal asutas haridusministeerium 1500 kohas rahvaraamatukogud. On asunud ka rahvamajade võrgu teostamisele.

Krahv Klebelsbergi algatusel on lõpulikult varustatud ja korda seatud Ungaris Szegedi ja Pécsi ülikoolid, millistest esimene evakueerus Kolozsvárist ja teine Pozsony'ist peale nende linnade Ungari küljest eraldamist. Ka on asutatud Ungaris suurepäraselt sisses seatud bioloogiline uurimusasutus Tihany'is Balatoni järve ääres, millel on omal alal üleilmne kuulsus, samuti uus tähetorn Budapesti lähedal Švaabimäel (endine tore tähetorn Ogyallas jäi Tshehoslovaakia piiridesse), Rockefelleri tõuhügieeni instituut, ka rahvamajandusteaduskond Budapesti ülikoolis, kuna asutamisel on praegu ungari suurima füüsiku Roland Eötvös'i nimeline geofüüsiline uurimusasutus.

Erilist rõhku on krahv Klebelsberg pannud Ungari teadusliku töö edendamisele välismaail ja ungari kultuuri tutvustamisele kogu maailmas.

Juba enne Klebelsbergi ametisseastumist oli asutatud esimene Ungari teaduslik välisinstituut Roomas ja teine Berliinis. Mõlemale löi Klebelsberg endisest palju avaramad tegevusvõimalused ja löi nende juure välisungari üliõpilas- ja teadlaskodud, n. n. „Collegium Ungaricumid“ See teaduslik instituut Berliinis on väga elavat tegevust avaldanud, eriti oma andeka juhi prof. Robert Gragger'i juhatusel, kes suri mõni aasta tagasi, kahjuks kogu ungari teadusele. Praegu asub Ungari instituut Berliinis soome-estlase osakonnaga igatahes esimesel kohal Ungari teaduslike välisinstituutide keskel, milliste hulka kuuluvad veel Ungari ajalooline instituut ühes Collegium Ungaricum'iga Viinis, ka minister Klebelsbergi asutatud, samuti Ungari kolleegiumid Zürichis ja Pariisis ja Ungari Teaduslik Instituut Tartus, prof. Csekey juhatusel, asutatud kadunud prof. Graggeri kaastegevusel.

Kuid krahv Klebelsberg pole mitte üksi haridusadministraator, vaid ühtlasi ka andekas publitsist, hulkade artiklite autor ungari ajakirjades ja ajalehtedes, kuuludes n. n. neonatsionalistliku, uusrahvusliku voolu esitajate hulka, millise voolu sihiks on just arendada ungari rahvust pealesõjaaegsetes rasketes ja tõsistes oludes. Osa tema artiklitest on välja antud 1927. a. eriraamatuna päälkirja all: „Gróf Klebelsberg Kúno beszédei, cikkei és törvényjavaslatai“ (Krahv Kuno Klebelsbergi kõned, artiklid ja seaduseelnõud 1916—1926). Eriliselt tuleks aga nimetada tema Berliini aulas 1925. a. peetud kõnet Ungari pealesõjaaegse kultuurpoliitika üle, milline on ilmunud saksa keeles Berliini Ungari instituudi väljaandel (*Ungarische Kulturpolitik nach dem Kriege*, 1925). Ka on ta mitmed muud raamatud kirjutanud: „Neonacionalismus“, 2. trükk, Budapest 1928; „Küzdelmek könyve (Võitluste raamat), 2 tr., Budapest 1929; „Jöjjetek harmincas évek“ (Tulge 30-ndad aastad), Budapest 1930; viimane võrdleb praegust aega suurte Széchenyi-aegsete reformidega täpselt 100 aastat tagasi ja taotleb samasuguseid praegu.

Puhteaduslikul alal on krahv Klebelsberg töötanud ajalooteadlasena, olles Ungari ajaloo-seltsi esimeheks, avaldades terve rea kirjutisi Ungari ajaloo allikaist ja valmistades määrused ungari ajalooliste allikate väljaandmiseks, eriliselt arvesse võttes Türgi aega, uuemat ja kõige uuemat aega Ungari ajaloo, eraldades erirühmaks Viinis korraldatud uurimuste tulemused, kuna Ungari ajalugu on just Viiniga kõige lähemalt seotud.

Eelolevais ridades olen katsunud esitada mõned üldjooned krahv Klebelsbergi tegevusest. Needki lühikesed andmed aga näitavad, et krahv Klebelsberg kuulub tõepoolest isikute hulka, kes teevad ungari

kultuurialugu, mitte üksi Ungaris, vaid kogu maailmas, eriti rõhku pannes kultuurilise koostöö arendamisele Ungari, Soome ja Eesti vennisriikide ja rahvaste vahel.

* * *

*

Pühendame käesolevas kirjutises mõned read ka krahv Klebelsbergi saatjatele Soomes ja Eestis, kes on kumbki omaette esmajärgulised suurused Ungari teadus- ja haridusilmas.

Prof. dr. Zoltán Gombocz on sündinud 18. juunil 1877 Sopronis. Ta õppis Sopronis evangeeliumiusuliste lütseumis ja Budapesti ülikoolis. 1900. a. omandas ta dr. phil. astme. Ta jätkas edasiõppimist Pariisis, kus tegutses peamiselt eksperimentaalse foneetikaga, siis Leipzigis ja Helsingis. Oli esialgu foneetika eradotsent Budapesti ülikoolis, siis Kolozsvári, praegu Budapesti ülikooli professor uraal-altai ja ungari keeleteaduse alal. On avaldanud terve tosina teoseid keeleteaduse alalt ja hulga artikleid keeleteaduslikkudes ajakirjades. Eriliselt on ta uurinud Türgi vanemaid laensõnu ungari keeles. Ka on ta „A Magyar Nyelv“ (Ungari Keel)-nimelise ajakirja ja ungari etümoloogilise sõnaraamatu kaastoimetaja ja Helsingis ilmuva „Finnisch-Ugrische Forschungen“-nimelise ajakirja ungari bibliograafia toimetaja.

Ministeeriuminõunik dr. jur. et rer. pol. Zoltán Magyary on sündinud Tatas 10. juunil 1888. Peale ülikooli lõpetamise asus ta haridusministeeriumi teaduste osakonda juhatama. Ka on ta Ungari teaduslike seltside ja asutiste liidu pääsekretär. Ta on avaldanud hulga kirjutisi ajalehtedes ja ajakirjades ja suuremad teosed Ungari riigi eelarveõiguse (ungari ja saksa keeles) ja Ungari teaduspoliitika kohta. *)

V. Ernits.

SOOMEUGRI INSTITUUTIDE ASUTAMISEST UNGARIS, SOOMES JA EESTIS.

Kolmandat soomeugri kongressi Budapestis 1928. a. avades tegi Ungari haridusminister krahv Klebelsberg kongressile ühtlasi ettepaneku, et võetaks harutusele soomeugri instituutide asutamisküsimus Soomes, Eestis ja Ungaris, soomeugri rahvuslike teaduste uurimiseks ja kultuuriliste sidemete kõvendamiseks soomeugri rahvaste vahel. Omal lõppistangul kiitis kongress selle mõtte hääks, väljendades selle vastavas resolutsioonis.

*) Kuna toimetusel pole praegu võimalik avaldada Ungari haridusministri kaaslaste pilte, siis ilmuvad need järgmises „Eesti Hõimu“ numbris.

Nüüd on nimetatud kongressist paar aastat möödunud. Selle insti-
tuudi mõtte teostamisele on kõigepäält Soomes asutud, kus prof. Setälä
algatusel ja eestvõttel on Soome-Ugri instituut asutatud Turu ülikooli
juures, milline avati 2. mail s. a. Soome teadusmeeste, Ungari haridus-
ministri krahv Klebelsbergi, ministriuminooniku Zoltán Magyary ja
Budapesti ülikooli professori Gombocz'i osavõtul Ungari esitajaina, kuna
Eestit Tartu ülikooli prof. Julius Mark esitas.

Ei ole kellegi saladus, et Ungari haridusministri külaskäik Soome
ja Eestisse on ühenduses muuseum just nende instituutide asutamisküsi-
musega, milleks Ungarilgi näikse olevat kindel tahtmine.

Nende instituutide asutamiseks on prof. E. N. Setälä valmistanud
eelkavandi, milline on meilgi harutusel seisukoha võtmiseks soomeugri
teadlaste keskel. Kuna see kavand on iseenesest õige tähtis ja oluline,
siis lubatagu siingi sellele pühendada mõni rida.

Selle kavandi järele oleksid soomeugri instituudid pühendatud pea-
aegu ainult mineviku teaduslikule uurimusele keele, võrdleva usundi-
teaduse, soomeugri ühiskonnateaduse, rahvaluule ja ainelise kultuuri
alal. Eriti keeleteaduses peetakse tarvilikuks iga üksiku keele või-
malikult täpset murdesõnade ja keeleajalooliste andmete kogumist
ja etümoloogiliste sõnaraamatute valmistamist, peale selle ka üldiste
laenu- ja algsugulussuhete valgustamist. Samuti tuleks teisteski
rahvuslikkudes teadustes, folklooris, ainelises etnograafias jne. püüda
jõuda üksikute elementide algupära kindlaksmääramiseni, et sel kombel
soomeugri kultuuri algupära selgitades võidaks lisavalgustust heita ka
üldise inimliku kultuuri algupärale ja arenemisele.

Kõik see on kahtlemata väga tarvilik ja tähtis, kuid see on siiski
ainult asja üks külj. Selle kavandi järele oleks kogu uurimustöö ja
tegevus sihitud ainult soomeugri rahvaste mineviku selgitamisele, kuna
praegused kultuurilised suhted ja soomeugri rahvaste kultuuriline lähe-
nemine tulevikus on jäänud pea täielikult sellest kavatsusest välja, kui
meie ei taha sellistena võtta ettenähtud võimalust, et neis instituutides
töötavad teiste soomeugri rahvaste esitajad oma eriteadusliku töö kõr-
val ka mõningaid tähelepanekuid teevad vennasrahva üldkultuuriliste
olude kohta, neid tähelepanekuid omal maal edasi andes. Seda kõike
on aga kindlasti liig vähe, ja just soomeugri rahvaste kultuuride prae-
gusele seisukorrale ja kultuurilise lähenemise võimalustele tulevikus
peaksid need instituudid igatahes väga suurt rõhku panema.

Prof. Setälä kavas on nende instituutide koostöö ette nähtud vas-
tastikkuse informatsiooni kujul. Eesti ja Soome vahel võiks aga see

veel kaugemalegi ulatuda, nimelt ühiste ülesannete täitmiseni mõlema instituudi poolt. Ei lähe ju eesti keele etümoloogiline sõnaraamat kuigi palju lahku soome omast, ja eesti sõnaregister soomekeele etümoloogilise sõnaraamatu lisana sisaldaks eneses juba suurema osa etümologiseeritavaid eesti sõnu. Seda sõnaregistrit tarvitseks ainult täiendada nende eesti keele sõnade etümoloogiatega, millised puuduvad soome keeles, ja meil oleks kerge vaevaga käes ühine soome-eesti etümoloogiline sõnaraamat. Seda arvesse võttes peakski selle väljatöötamisele asuma ühel hoo bil niihästi Eestis kui ka Soomes ja selleks vastavad koostöö moodused leidma soomeugri instituutide vahel Soomes ja Eestis. Samasugune koostöö peaks päevakorrale tulema üksikute folkloristlikkude ja etnograafiliste küsimuste selgitamisel, milliste algained esinevad ühel hoo bil niihästi Soomes kui Eestis. Teatavasti on niisuguseid ühiseid aineid soome ja eesti folklooris ja ainelises etnograafias väga palju, millest järgneki, et soome ja eesti instituutide vahel peab valitsema kõige lähedasem koostöö, kuna ungari instituut peaks eestkätt koostöö võimalusi otsima Venemaa ugrilaste elu uurivate teaduslikkude asutistega Nõukogude Vabariikide Liidus.

Prof. Setälä kavas on ettenähtud ka üksikute instituutide koosseis võrdlemisi rikkalikul kujul, hulga juhtivate jõudude ja abilistega ja laialiste ruumidega kogude mahutamiseks, uurimustöiks, kortereiks uuri-jaile jne. Meil Eestis on omavahelisel mõtetevahetusel arvatud, et meie aine line seisukord ei võimalda niisuguse suure instituudi asutamist. See on ju omalt kohalt õige, kuid siiski ei tohiks meie oma ainelise võime- tusegagi liialdama hakata. Meil jätkub siiski raha väga paljudeks asja- deks, mille tähtsus pole igakord mitte suurem soomeugri kultuurinsti- tuudi omast. Viimase jaoks peab meil omajagu raha leiduma, olgugi et kahjuks pole lootusi suurte summade saamiseks selle jaoks.

Instituuti asutamata jätta ei luba aga juba lihtne meie riigi ja rahva prestiish, kuna ometi III soomeugri kongressil on ligi 400 isikuni ulatunud eesti delegatsiooni poolt, kelles olid esitatud väga mitmed meie riigi ja rahva tähtsad asutised ja päätegelased, välja antud veksel selle instituudi asutamise mõtte hääkskiitmisega, milline tuleb nüüd välja lunastada. See on veel seda kohustavam, et just pääasjalikult selle küsi- muse lahendamise õhutamiseks ongi meie suurima vennasriigi ja rahva ametlik ja tegelik kultuurelu juht meid oma külaskäiguga austanud.

Kuna aga meil selle asutatava instituudi üksikuid funktsioone juba mõningad asutised ja organisatsioonid täidavad, (uurimustöö ülikoolis, murdesõnade kogumine Emakeele Seltsis, rahvaluule kogumine E. Rah-

valuule Arhiivis, ainelise vanavara kogumine Eesti Rahva Muuseumis), siis on meil võimalik asutada soomeugri instituut senniste asutiste koondisena, kes siis täiendaks end tarvilikkude uute osakondadega ja tööaladega. Instituudi nõukogus ja toetuskogus peaksid esitatud olema vastavail uurimusaladel tegutsevad õppejõud ülikoolist, Õpetatud Eesti Selts, Emakeele Selts, E. Rahvaluule Arhiiv, E. Rahva Muuseum, Fenno-Ugria, Välis-Eesti ühing, Ungari Teaduslik Instituut, Hõimuklubi, Eesti Kirjanduse Selts, vahest ka üliõpilaskond. Teaduslike küsimuste lahendamiseks võiksid loomulikult osa võtta ainult vastava teadusliku kvalifikatsiooniga isikud. Instituudi juhatuses töötamine oleks auamet juba muude asutuste juures tegutsevatele teadusmeestele, kuid instituudi sekretäriks--asjaajajaks peaks olema siiski eriline teaduslikult kvalifitseeritud, ka soome ja ungari keeli valdav jõud, kui mitte täie, siis vähemalt osalise tööjõuga, ja temal abiks võimalikkuse korral ka kantseleijõud, kuna erialade uurijate arv oleneb loomulikult rahalistest võimalustest. Juhatuse ja sekretär-asjaajaja olemasolu tarve on tingitud just kõigi uurimustööde koordineerimise ja teiste instituutidega kontakti pidamise vajadusest, ja selles mõttes on see kogu instituudi olemasolu miinimumiks.

On selge, et selle instituudi eelarvet pole võimalik kokkuseada ühest allikast saadavast suuremasummalisest toetusest, vaid tuleb arvestada mitmelt poolt tulevate väiksemate summadega. Küsimusse võiksid tulla üheaegselt mingisugused toetused riigi eelarve järele, riigivanema ja kultuurkapitali summadest, ülikooli valitsuselt, samuti ka üksikuult liigetelt-organisatsioonidelt, instituudi juure loodavalt toetuskogult ja muistki allikaist, seltskonna toetusena, mille laialisemakski korralduseks leidub igatahes võimalusi. Sel kombel oleks kahtlemata võimalik saada instituudi jaoks kokku eelarve, mis võimaldaks tema füüsilise olemise kõige kitsamais piirides ja isegi teadusliku tegevuse.

Kuna meil tuleb igal alal jõudude ja kulude kokkuhoiuga arvestada ja kuna meil puudub praegu korralik hõimubüroo Tartus, siis võiks selle instituudi büroo vähemalt esialgu täita ühtlasi ka hõimubüroo ülesandeid. See vähendaks ühelt poolt instituudi kulusid ja koondaks teiselt poolt kogu hõimutegevust niihästi teaduslikul kui ka üldkultuurilisel alal, seda enam, et kummagi asutuse tegevus ei nõua esialgsel arenemisastmel erilisel palju tööjõudu.

Kavatsetavate instituutide tööalade kohta tahaksin aga täiendavalt tähendada, et neisse peaks kindlasti kuuluma ka välissoomeugriluse teadusliku uurimise ja käsitamise küsimused, kuna välissoomeugrilus kuju-

tab enesest umbes $\frac{1}{3}$ kogu soomeugrilusest. Saksamaal on terve rida välissaksa teaduslikke instituute, samuti muudel maadel oma väliskodanikkude jaoks. Meie ei suuda asutada nende jaoks erilisi instituute, kuid välissoomeugriluse, meil eriti väliseesti küsimuste uurimise ja teadusliku käsitlemise peame meie igatahes võtma üheks soomeugri instituutide tegevusalaks, pühendades sellele võimalikult eriosakonnad.

Eesti vabariigis on praegu väga vähe teaduslikke asutisi peale ülikooli. Meil puudub teaduste akadeemia, meil puudub isegi tegelikult selle asetäitja Eesti Teaduste Asutis, olgugi, et juba Asutav Kogu võttis omal ajal vastu selle põhikirja. Nüüd on Eesti võimalus rikastuda ühe õige tähtsa teadusliku asutisega, esitatud kavandi järele pealegi võrdlemisi väikeste kuludega, ja seda võimalust ei peaks praegu mitte mööda lastama minna.

Villem Ernits.

EESTI-UNGARI HÕIMUSUHTED LÄINUD AASTAL.

Läinud aasta kestes leidsid aset järgmised hõimuküsimuse seisukohalt nimetamisväärilised sündmused Ungaris ja Eestis ühenduses Ungariga.

Aasta algas otse suuretähtsusega kultuursündmusega, nimelt „Kalevipoja“ ungarikeelse värsivormilise tõlke ilmumisega dr. Aladár Bánilt. See suurteos valmis ammugi, oodates teatud aja väljaandjat. Lõppeks võis see ilmuda, tänu La Fontaine Seltsile ja mõne Eesti isamaalase ohvrimeelsusele. Dr. Bánit tõlge on leidnud Ungaris rikkalikke kiitvaid arvustusi, ja Ungari haridusministeerium on soovitanud, et see muretsetaks kõigile Ungari koolidele. Eestis on dr. Bánit tõlget arvustanud nende ridade kirjutaja „Postimehes“ 2. I. 1929 ja „Kaitse Kodus“ nr. 2 samal aastal, ja V. Ernits „Päevalehes“ nr. 32, 2. II. 1929, „Eesti Hõimus“ nr. 3 ja „Eesti Kirjanduses“ nr. 4 samal aastal. Ka kõneles V. Ernits „Kalevipoja“ ungarikeelse tõlke üle läinud aasta 17. nov. Akadeemilises rahvaluule Seltsis Tartu ülikooli juures, vt. „Päevaleht“ nr. 315, 20. XI. 29 ja teistes lehtedes.

Õige võimsa vastukaja Ungaris leidis Fenno-Ugria poolt algatatud ja Eesti haridusministeeriumi poolt soovitatud seekord eriliselt Ungarile pühendatud hõimupäeva pühitsemine Eestis, millisest nende ridade kirjutaja avaldas pikema artikli „Néptanítók Lapja“ (Rahvakooliõpetajate leht)-nimelise ajakirja 1929. a. 5—6 numbris. Selle põhjal avaldasid

sama kirjutise ungari päevaleht „Magyarság“ (Ungarus) 29. jaanuaril, ja Pozsony'is (praegu Tshehoslovaakias) ilmuv ungari ajaleht „Hiradó“ (Teataja) 27. jaanuaril l. a. Ungari haridusministeeriumi ajakirjanduse osakond aga kandis hoolt selle eest, et kõik ajalehed eesti hõimupäevast sõnumi avaldasid, eriliselt toonitades, et selle päeva üheks eeskavanimbriks on just kõne Ungarist ja III soome-ugri kultuurkongressi mälestusist Ungaris. Vastava teate avaldas otse eesti hõimupäeval ka Ungari raadio. „Pro Hungaria“ -nimeline naisliit palus aga otsekohe nende ridade kirjutajat, et ta astuks samme samasuguste hõimupäevade korraldamise asjus Ungari koolides. Sama otsustas ka ungarlaste üleilmiline kongress ja Turáni Selts läinud aasta augustikuul V. Ernitsi ettepanekul. Asja tegelik korraldamine jäi Ungaris IV soome-ugri kongressi korraldava toimkonna hooleks, kes määrab kooskõlas eesti ja soome vastavate toimkondadega kindlaks järgmise ungari-soome-eesti ühise hõimupäeva, kuuldavasti käesoleva aasta 25. ja 26. oktoobril.

Veebruari kuus külastas eesti lauljanna pr. Ella Maasing Ungarit ja esines 20. veebr. Budapesti ülikooli suures saalis Turaani Seltsi korraldatud Eesti vabaduspüha aktusel kontserdiga, mil puhul dr. A. Bán pidas kõne Eesti laulukunstist ja Eesti iseseisvuspäevast. Kontsert võeti vastu suurimate kiiduavaldustega — lauljannale kingiti hõimuarvastust sümboliseeriv „süda“. Kontserdi lõpuks korraldati pidulik koosviibimine südamlikkude sõnavõtmistega.

Ella Maasing esines ka Budapesti vabas ülikoolis ja hiljemini ka Pozsony'is (Bratislaavas), Tshehoslovaakias Eesti vabaduspäeva puhul. Seda sündmust märkis „Prágai Magyar Hirlap“ (Praaha Ungari Ajaleht) ungari-eesti lähinemise algusmomentina Tshehoslovaakias. Eesti-sõber Ottmar Feigler avaldas sel puhul „Pozsonyi Hiradó's“ (Pozsony'i Teatajas) kahest lehest läbi ulatuva kirjutise eesti rahvalaulude kohta.

Ungari vabaduspäeva pühitsemine 15. märtsil 1929 Tartus Fennouugria Tartu osakonna ja Akadeemilise Hõimuklubi poolt ühiselt ja 17. märtsil Tallinnas Eesti-Soome-Ungari Liidu poolt oli Ungari-Eesti sõprustunde järjekorraliseks avalduseks. Mõlemal korral esines eesti-keelsete kõnedega nende ridade kirjutaja sellekordsena Hõimuklubi esimehena (vt. „Kaitse Kodu“ 1929, nr. 12—13, Revaler Bote s. a. 18. märtsil ja „Magyar Külpolitika“ (Ungari Välispolitika) s. a. nr. 12). Tartus esines kõnega soomeugrilaste, eriti ungarlaste rahvusvaheliste kultuursaavutuste üle V. Ernits. Ka esitati samal puhul pr. Liina Reimanni väga mõjuval ettekandel V. Ernitsi tõlkes ungari luuletaja Menyhért Kiss'i sügavtõsine luuletis „Ungari Meie Isa“, millise oli inspireerinud just

hõimupäev Eestis. Samuti esitas prl. Ella Lipand väga suure menuga rea ungari rahvalaule V. Ernitsi eestikeelses tõlkes, milliseid laule on hiljemini väga mitmelgi puhul ette kantud, niihästi Tartus kui ka väljaspool.

27. märtsil korraldati Tallinnas „Estonias“ ungari keelpillide kvarteti kontsert, järgmises kunstnikkude koosseisus: Fehér — Szemler — Novák — Baranyai. Esitati Dohnányi, Kodály, Popperi, Bartók-Szigeti, Hubay, Nováki j. t. helitöid.

29. apr. kirjutati alla uuendatud Eesti-Ungari kaubalepingule, mille sihiks on elustada ja arendada majanduslikku läbikäimist Eesti ja Ungari vahel.

Soomeugri tõu kultuurpüüete tutvustamist taotlesid ka need artiklid, millised avaldas nende ridade kirjutaja Rootsi kuninga külaskäigu puhul Eestis (Schweden und die finnisch-ugrischen Staaten, „Revaler Bote“ 27. juuni 1929, ja „Pester Lloyd“ sama aasta 2. juuli õhtulehes, ungarikeeles „Budapesti Hirlapis“ 10. juulil s. a.). Samu sihte taotlesid nende ridade kirjutaja läinud aasta jaanuari kuul Stockholmi ja Uppsala ülikoolide riigiteaduslikes ühinguis Ungari ja Eesti riigikorra üle peetud ettekanded. Vastuseks neile pidas rootsi õigusteadlane dr. jur. parun Staël v. Holstein Tallinnas ja Tartus 1929. a. maikuul huvitavad ettekanded rahvusküsimusest Rootsis, mil puhul sõna võttes nende ridade kirjutaja Põhja-Rootsi soomlaste seisukorda käsitles. Samast ainepüürist on pärit autori artiklid: Soomeugri tõu osa euroopa kultuuris („Üliõpilaslehe hõimunumber 1929, nr. 8—9) ja kõne Narvas Ungari õhtul Eesti-Ungari kultuursuhetest 6. detsembril 1929, mil juhul ungari viiulikunstnik Annus Havass ja eesti viiulikunstnik Leonid Arro klassilisi ja ungari muusikapalasi esitasid (samad kunstnikud esinesid ka Tallinnas, 2 korral Tartus, Võrus ja Riias, ka raadiosse; teatavasti asub Riias eestlasi). Samasse aatepiirkonda kuulub saksa kirjaniku Rudolf Holdeni „Apánk“ nimeline artikkel „Berliner Tageblattis“ 10. okt. 1. a., milline ilmus nende ridade kirjutaja tõlkes „Kaitse Kodus“ nr. 46 1. a.

Üks tähtsamaid läinud aasta sündmusi oli ungarlaste üleilmne kongress Budapestis 22.—25. aug, millest võttis osa 746 välisungarlast kogu maailmast, isegi Austraaliast. Kongress ühendas 151 välisungarluse organisatsiooni. Eesti ungarlaste nimel ütles nende ridade kirjutaja tervituse, milline ilmus juhtkirjana „Budapesti Hirlapis“ 22. aug. 1. a., ka „Eesti Hõimus“ 1. a. nr. 4, ka „Kaitse Kodus“. Eestit esitas V. Ernits, kelle ungarikeelne tervitus ja esinemised kongressi osakondades tähelepanu äratasid ja ungarlastele jätsid väga häa mulje, mida

kogu ungari ajakirjandus märkis. Selle kongressi üle avaldas V. Ernits kirjutisi „Kajas“ 5. septembril ja „Eesti Hõimus“ nr. 3 ja 4 l. a. *). Sama kongressi üle kõneles V. Ernits Tartus Fenno-Ugria osakonna ja Tartu Akadeemilise Hõimuklubi poolt 19. nov. korraldatud Ungari õhtul, mil puhul kõnelesid Ungarist ja ungarlaste üleilmelisest kongressist veel nende ridade kirjutaja ja neiu Ada Koit, „Eesti Hõimu“ toimetuse sekretär, kes võttis läinud aastal Debreceni suveülikoolist osa ja andis ungari ajakirjandusele tähelepandavaid kõnelusi („Budapesti Hirlapis“, „Debreczenis“, „Tiszántuli Hirlapis“ ja „Nyirvidékis“), avaldades samuti paar kirjutist ajakirjas „Eesti Naine“ nr. 11, 1929 ja nr. 2, 1930, ja esines kõnega Ungari naiste üle Tartu Naiste Karskusseltsis detsembris 1929. Eelpoolnimetatud kunstnikud kandsid samal õhtul ette Károly Huber'i „Ungari Fantaasia“ kahele viiulile. Vt. „Päevaleht“, „Vaba Maa“, „Postimees“ 22. nov. l. a.

Tuleb nimetada sedagi, et Ungaris viibides kõneles V. Ernits Budapestis Turaani Seltsi koosolekul 7. nov. l. a. Ungari-Eesti suhetest (vt. lhk. 31—32, ka „Postimees“ ja „Vaba Maa“ 14. okt. l. a., ka ungari lehtedes). Ka esines V. Ernits Budapestis 4 karskuskõnega ungari karskusorganisatsioonides, milliste esitajad andsid lubaduse osa võtta IV-st soomeugri kongressist Helsingis 1931 ja sellega ühenduses korraldatavast soomeugri karskuskonverentsist.

Läinud aasta oktoobrikuul viibis V. Ernits Praahas I slaavi filoloogide kongressil ja külastas sel puhul ka endist ungari linna Bratislaava-Pozsony'it, kus ka praegu asub 20% ungarlasi, puutudes seal kokku ka sooja Eesti-sõbra Ottmar Feigleriga, kes jutustas mõndagi huvitavat ungarlaste elust Tshehoslovaakias ja saatis terviseid oma eesti tuttavaile. Omist tähelepanekuist niihästi eelmisel reisil Ungaris kui ka Tshehoslovaakias, samuti ungarlaste üleilmelisest kongressist kõneles V. Ernits Tartus „Karskuse Sõbra“ kõnekoosolekul l. a. nov. kuus ja 8. dets. I. O. G. T. looži „Kalevipoja“ kõnekoosolekul.

Ungari-Eesti suhetest läinud aastal tuleks veel nimetada Ungari kasvatusteadusliku seltsi ekskursiooni Eestisse (52 liiget), dr. Gockleri juhatusel, Tallinnas 15. ja 16. juulil l. a., mille üle ilmusid teated järgmise päeva eesti lehtedes, samuti pikemad kirjutised „Budapesti Hirlapis“ ja „Nemzeti Ujságis“ 14. aug. 1929, samuti ungari õpetajate lehes „Néptanítók Lapja“, ühes üksikasjalisema kirjeldusega Eesti haridusoludest. Eestis korraldas neile südamliku vastuvõtu Fenno-Ugria, ühes Estoonia-

*) Selle kongressi juba trükist ilmunud protokollide üle v. lhk. 28—29.

filmi demonstreerimisega, kusjuures ungarikeelseid seletusi andis V. Ernits.

Nimetada tuleb sedagi, et läinud aastal peeti Budapestis üleilmlise üliõpilasliidu (C. I. E.) kongressi, millest eesti üliõpilaskonna esindajana võttis osa Leo Leesment. Samuti peeti Budapestis läinud aasta augustis üleilmline esperantistide kongress, millest võttis osa suurem eestlaste ekskursioon, kelle keskelt tuli valituks selle üleilmlise kongressi iluduskuninganna neiu Veronika Eksta. Vastukõlaks sellele kongressile korraldas Espero selts Tallinnas 17. novembril l. a. esperantistide „Ungari õhtu“, ajaloolise ülevaatega Ungarist õpetaja Viidaselt, mitmesaja valguspildi demonstreerimisega Ungarist, ungari heli- ja luuleteoste ettekannetega Liszt'ilt, Szabadosilt, Petöfilt ja teistelt.

Isegi provintsis tärganud huvi Ungari vastu dokumenteerib õpilasreferaat Petöfist Võru seminaris 22. nov. l. a. prl. Elvine Mürgilt, uute Petöfi tõlgete ettekandega V. Ernitsilt. Sama kooli õpilaspidudel on tihti ette kantud ka ungari laule ja helitöid, kindlasti ka muiski koolides Eestis.

Et meil üldisem huvi isegi ungari keele vastu on ärganud, näitab seegi, et Tartus korraldati Treffneri gümnaasiumi õpilastest esimene ungari keelt õppiv rühm, neiu A. Koit'i juhatusel. Ka Pärnus kavatakse korraldada ungari keele kursust.

Eesti-Ungari hõimusuhetele suureks kahjuks lahkus Tartu ülikoolist juba 1928. a. juunis lektor dr. Elemér Virányi, kes oli Tartu ülikoolis 11 semestri kestel pidanud õige tagajärjekalt loenguid ungari keele ja kirjanduse üle. 1929. a. novembril lahkus Tallinnast kindralleitnant F. Taróczy, kes saatkonna nõunikuna ajas Eesti päälinnas Ungari asju, pääle saatkonna mugavuspõhjustel Helsingisse asumist 1928. a. suvel. Kindralleitnant Taróczy lahkumisest on seda enam kahju hõimuaatele, et ta oskas juba suurepäraselt eesti keelt ja võttis vaimustusega osa kõigist hõimuettevõttest, olles Eesti juhtivais ringkondades kõigi poolt lugupeetud.

Virányi asemel on 1929. a. algusest pääle ungari keele lektori kohustetäitjana rootsi keele lektor Nils-Herman Lindberg, kes oli 5 aastat lektoriks Budapesti ülikoolis ja õppis täielikult ungari keele, olles seekõrval soomeugri keeleteadlane, kes ka soome ja hiljemini eesti keeles on teinud suuri edusamme, nii et ungari keele lektori koht on ajutiselt vastavates kätes. Lektor Lindbergi teene on ka see, et ta ühe abijõuga katalogiseeris Tartu ungari teadusliku instituudi pooleteiseturhandekõitelise

raamatukogu, valmistades niihästi sedeli kui ka asjakatalogi. Kui nüüd ülikool annab vastavad ruumid raamatukogu tarvis, siis sünnib edasiandmine, kuna selle raamatukogu annetas Ungari valitsus Tartu ülikoolile selle tingimusega, et seda käsitletaks edaspidi eraldi üksusena, ja et seda juhiksid Tartu ülikoolis töötavad ungari õppejõud.

Veel üht vaimustatud eesti kultuurtegelast tuleb siin nimetada, kes aastate kestel mõjub väsimata tööga kaasa Eesti-Ungari kultuursuhete arendamisele. See on maalikunstnik Ants Murakin, joonistusõpetaja Viljandis, kes sõjavangina ilmasõja aegu Ungarisse sattudes meie keele ära õppis ja on praegu ungari näidendite, samuti uuemal ajal ka ungari romaanide hoolikas ja andekas tõlkija. Kõrvale jättes terve hulga väiksemaid novelli- ja följetonitõlkeid, milliseid on ilmunud väga paljudes eesti lehtedes, on ta tõlkinud järgmised ungari romaanid: Mór Jókai: „Hiiu torn“ (Postimees 1925. a. nr. 98—107); Dezsö Szabó „Muinaslood naervast inimesest“ (LUB, 1928), Zsigmond Móricz'i „Mudakuld“ (Looduse kroonine romaan 1929, v. Päevaleht 3. 2. 29); Géza Gárdonyi „Nägematu inimene“ (sealsamas 1929) ja Lajos Zilahy „Minu vaar-isa armastus“ (LUB, 1929) ja „Surmav kevad“ (Looduse kroonine romaan 1929). Käesoleval aastal on temalt ilmunud Miklas Surányi „Tulesüütaja“, ja Ferenc Herczegi „Kuldviin“, praegu tõlgib ta Géza Gárdonyi „Jumala orjad“-nimelist teost ja Lajos Zilahy romaani „Kaks vangi“.

1920. a. alates kuni tänaseni on Murakin tõlkinud eesti keelest järgmised ungari näendid, milliseid on esitatud Eestoonias, Vanemuises ja Draamateatris, samuti nende teatrite ringreisidel maal, Pärnus Endlas ja Viljandis Ugalas: Ferenc Herczegi „Sinirebane“ (1921), „Gyurkovicsi seitse tütart“ (1923) ja „Bütsants“ (1924, pole veel etendusel olnud); Ferenc Molnárilt: „Kurat“ (1920), „Luik“ (1923), „Hunt“ (1924), „Punane veski“ (1925), „Taevane ja maine armastus“, (1926, pole veel etendatud) ja „Mäng lossis“ (1927); Menyhért Lengyelilt „Antoonia“ (1927); Gábor Drégelyilt „Abielus neitsi“ (1928, pole veel etendatud); István Zágon'ilt „Marika“ (1927), Kálmán Mikszáthilt ja Zsolt Harsányilt „Nostipoja juhtumine Toot Mariga“ (1929, veel pole etendatud); Béla Szénesylt „Magav mees“ (1929, veel pole etendatud). Samuti ootab ettekandmist 1925. a. saadik Imre Madách'i surematu draamatiline luuletus „Inimese tragöödia“ Murakini tõlkes.

Päale Murakini tõlgete nimetatud ungari autoritelt on ette kantud veel Menyhért Lengyeli „Taifun“ ja „Ferenc Molnári „Liliom“, nähtavasti saksa tõlgetest tõlgituina. Kui veel juure lisame, et Eesti näitelavad on aastate kestes ette kannud pea iga Lehári ja Kálmáni (mitte

Kalman, nagu harilikult kirjutatakse) opereti, siis võime julgelt kõnelda, et Ungari varustab Eestit näitekirjandusega.

Ungari-Eesti kultuursuhete tulevikuarenimine oleneb edaspidi juba paljude vaimustatud tegelaste tööst ja ainelisest toetusest selleks. Tähelepanavaks sammuks kujuneb siin Ungari usundi ja haridusministri krahv Kuno Klebelsbergi külaskäik Eestis 6.—8. mail 1930. Juba kolmandal soomeugri kongressil Budapestis teatas krahv Klebelsberg, et ta kavatses eriliste asutiste kaudu arendada kultuursuhteid soomeugri rahvaste vahel. Kuna ta on teoinimene, siis võib loota, et nimetatud külustus saab olema esimene tõsine samm selle kavatsuse teostamisel.

Cs.

EESTIN JA SUOMEN VÄLISTEN¹ SUHTEIDEN KEHITYMISESTÄ² VUONNA⁴⁹ 1929.

„Eesti Hõimulle“ kirjoitanut **T. Snellman**, Suomen lähetystön¹⁰² sihtööri²⁶⁰ Tallinnassa.

Suomen viettäessä³ itsenäisyytensä⁴ 12. vuosipäivää⁵ viime⁵⁰ joulukuun kuudentena päivänä oli luonnollista⁶, että Eestissä tämän päivän johdosta⁷ esitettiin mietteitä⁸ meidän maittemme välisten¹ suhteiden yleisestä⁹ kehitymisestä². Jotkut¹⁰ sanomalehdet¹¹ huomauttavat¹² siitä¹³ vaikutuksesta¹⁴, mikä taloudellisten¹⁵ suhteiden huonontumisella¹⁶ todennäköisesti tulisi olemaan tässä¹⁷ suhteessa. Entinen riigivanem Päts ja ministeri Vuorimaa eivät taas „Estoniassa“ pitämässään¹⁸ puheissaan¹⁹ voineet myöntää pessimistiset ennustelut oikeutetuiksi²⁰. Onhan²¹ tosin²² valitettava²³ seikka²⁴, arvelivat he²⁵, jos²⁶ nykyinen²⁷ raskas pulakausi²⁸ pakoittaa²⁹ asettamaan keinoitekaisia³⁰ rajoituksia³¹ Eestin ja Suomen väliselle¹ kauppavaihdolle²³⁵, mutta³² voivatko³³ yksin taloudelliset¹⁵ seikat²⁴ olennaisesti³⁴ huonontaa¹⁶ kahden niin läheisen maan suhteita kuin mitä Eesti ja Suomi toisiinsa³⁵ nähden ovat? Tähän³⁶ he²⁵ vastasivat kielteisesti³⁷.

Minun asiani ei ole ryhtyä³⁸ julkilausumaan³⁹ arveluja⁴⁰ siitä⁴¹, miten⁴² toinen tahi⁴³ toinen toimenpide⁴⁴ voi vaikuttaa⁴⁵ Eestin ja

¹ vaheliste ² arenemisest ³ veetes ⁴ oma iseseisvuse ⁵ aastapäeva ⁶ loomulik
⁷ puhul ⁸ mõtteid ⁹ üldisest ¹⁰ mõned ¹¹ ajalehed ¹² märgatasid ¹³ sellest ¹⁴ mõjust
¹⁵ majanduslikkude ¹⁶ halvenemisel ¹⁷ selles ¹⁸ peetud ¹⁹ kõnedes ²⁰ õigustatuiks
²¹ on ju ²² tõsi ²³ kahetsetav ²⁴ asjaolu ²⁵ nemad ²⁶ kui ²⁷ nüüdne ²⁸ kitsikuseaeg
²⁹ sunnib ³⁰ kunstlikke ³¹ kitsendusi ³² aga ³³ kas võivad ³⁴ oluliselt ³⁵ teineteise
³⁶ sellesse ³⁷ eitavalt ³⁸ hakata ³⁹ avaldama ⁴⁰ arvamisi ⁴¹ sellest ⁴² kuidas ⁴³ ehk

Suomen välisten¹ suhteiden kehittymiseen². Sitävastoin sallittanee⁴⁶ minun esittää⁴⁷ seikkoja²⁴ näiden suhteiden menneystuotista⁴⁸ kehityksestä² lähinnä⁵¹ Suomen kannalta katsoen⁵² kuten⁵³ niistä yleisistä⁹ perusteista⁵⁴, jotka⁵⁵ mielestäni⁵⁶ olisivat otettavat⁵⁷ huomioon⁵⁸ näitä suhteita arvosteltaessa⁵⁹.

En tunne, onko⁶⁰ tarkkoja⁶¹ laskelmia⁶² olemassa tänä vuonna⁴⁹ Eestiin⁶⁴ saapuneiden suomalaisten lukumäärästä⁶³. Joka⁶⁵ tapauksessa⁶⁶ ei tuota lukumäärää⁶³ voitane⁶⁷ arvioida⁶⁸ alle kahdenkymmentuhannen. Siitä on suuri osa viikkokausia⁶⁹ oleskellut Eestissä lähinnä⁵¹ Tallinnassa, Pärnussa, Kuresaaressa ja Narva-Joensuu. On itsestään⁷⁰ selvää⁷¹, että tällainen⁷² matkaileminen⁷³, jota⁷⁴ myöskin⁷⁵, joskin⁷⁶ pienemmässä⁷⁷ mittakaavassa⁷⁸ on tapahtunut⁷⁹ Eestistä Suomeen käsin⁸⁰, on omiaan⁸¹ tuntuvasti viemään kansojamme⁸² lähemmäksi toisiaan⁸³. Onhan⁸⁴ matkailijoiden⁸⁵ joukossa⁸⁶ ihmisiä⁸⁷ mitä erilaisimmilta⁸⁸ työaloilta ja kaikista osista maata, joten⁸⁹ matkailun⁷³ tuottamat⁹⁰ vaikutukset⁴⁵ eivät voi rajoittua⁹¹ vain⁹² niihin⁹³ yksilöihin⁹⁴, jotka⁹⁵ itse matkailun suorittavat.

Matkailusta⁷³ puhuen⁹⁶ ei voi olla mainitsematta sitä merkitsevää⁹⁷ edistysaskelta⁹⁸, mitä Eesti-toimiston⁹⁹ perustaminen¹⁰⁰ Helsinkiin ja Su o m i - t o i m i s t o n perustaminen¹⁰⁰ Tallinnaan on merkinnyt⁹⁷. Retkeilyjen¹⁰¹ järjestely oli ennen pääasiassa lähetystöjen¹⁰² tehtävänä¹⁰³, mutta on itsestään⁷⁰ selvää⁷¹, että tämän tehtävän¹⁰³ voivat liikenteen¹⁰⁴ yhä lisääntyessä paljon tehokkaammin¹⁰⁵ hoitaa erityiset¹⁰⁶ toimistot⁹⁹.

Menneystuotisista⁴⁸ retkeilyistä¹⁰¹ on ensi¹⁰⁷ sijassa¹⁰⁸ mainittava noin¹⁰⁹ seitsemänkymmenen Suomen eduskunnan jäsenen¹¹⁰ käynti¹¹¹ Eestissä viime syyskuun¹¹² alussa. Huomiota¹²⁰ ansaitseva¹¹³ on myöskin⁷⁵ noin kolmensadan viidenkymmenen suomalaisen ylioppilaan käynti¹¹¹ Tallinnassa ja Tartossa yhteisesti järjestetyillä¹³⁶ ylioppilaspäivillä, muodostuen molemmat mainitut retkeilyt¹⁰¹ suurem-

44 toimetused, ettevõtte 45 mõjuda 46 vast lubatakse 47 mõningaid 48 läinud aastasest 49 aastal 50 läinud 51 eestkätt 52 vaadates 53 nagu (ka) 54 alustest 55 millised 56 minu meelest 57 võetavad 58 tähelepanusse 59 kui arvustatakse 60 kas on 61 täpseid 62 kokkuvõtteid 63 arvust 64 Eestisse 65 iga 66 juhul 67 vist võida 68 hinnata, arvata, 69 nädalapäevi 70 enesest 71 selge 72 seesugune 73 matklemine, sagedane reisimine 74 mida 75 ka 76 kuigi 77 vähemas 78 mõõdus, maastaabis 79 sündinud 80 sihis 81 omane 82 meie rahvaid 83 teineteisele 84 on ju 85 reisijate 86 hulgas 87 inimesi 88 kõige mitmekesisemalt 89 nii et 90 tekitatud 91 piirduda 92 ainult 93 neisse 94 isikuisse 95 kes 96 kõneldes 97 tähendavat 98 edusammu 99 büroo 100 asutamine 101 reiseid 102 saatkondade 103 ülesandeks 104 liiklemise 105 tõhusamalt 106 erilised 107 esi 108 kohal 109 umbes 110 liikme 111 kõik 112 oktoobri 113 teeniv 114 sõpruse 115 avaldusiks 116 noorsugu 117 sõpruspiüetes 118 käib

moisiksi eestiläis-suomalaisen ystävyyden¹¹⁴ ilmaisuksi¹¹⁵ Onhan²¹ vain⁹² luonnollista⁶, että nuoriso¹¹⁶ näissä ystävyyspyrkimyksissä¹¹⁷ kulkee¹¹⁸ eturivissä¹¹⁹. Kaikkien muiden pienempien⁷⁷ tahi⁴³ suurempien retkeilyjen¹⁰¹ luetteleminen Eestistä Suomeen tai⁴³ Suomesta Eestiin olisi tässä yhteydessä¹²¹ mahdotonta¹²². Mainitsen vain⁹² että esimerkiksi¹²³ Suomesta käsin⁸⁰ on Eestissä käynyt suuri teologien retkeily¹⁰¹, vähittäiskauppiaiden¹²⁴ retkeily, teknillisen korkeakoulun opettajien ja oppilaiden, Suomen arkkitehtiliiton, luonnontieteilijäin, rautatieläisten, suojeluskuntalaisten¹²⁵ järjestämät¹³⁶ retkeilyt¹⁰¹, vain⁹² tärkeimmät¹³⁷ mainitakseni¹²⁶. Eestistäkin on Suomeen käsin⁸⁰ järjestetty¹³⁶ paljon samantapaisia¹²⁷ retkeilyjä¹⁰¹.

Erikoista¹²⁸ mieltymystä herätti Suomessa se suuremoinen¹²⁹ vastaanotto, mitä ministeri Vuorimaalle järjestettiin¹³⁶ hänen¹³⁰ käydessään Tartossa ja Narvassa.

Samanaikaisesti on kehitetty² kouluoppilasten vaihtoa¹³¹, mikä¹³² tänä¹³³ vuonna⁴⁹ on ollut vilkkaampi¹³⁴ kuin koskaan¹³⁵ ennen. Kolmekymmentä kahdeksan suomalaista oppilasta sekä saman paljon eestiläisiä nuorukaisia¹³⁸ ovat vuorotellen¹³⁹ viettäneet kolme viikkoa¹⁴⁰ vierailuilla sekä¹⁴¹ Eestissä että¹⁴² Suomessa, oppien puhumaan⁹⁶ veljuskansan kieltä sekä tutustuen ja solmien persoonallisia²⁶¹ ystävyysuteita¹¹⁷ veljesmaahan ja -kansaan⁸².

Vuorovaikutus¹⁴³ Eestin ja Suomen välillä¹⁴⁴ ei kuitenkaan¹⁴⁵ ole yksin rajoittunut⁹¹ retkeilyihin¹⁰¹ vaan¹⁴⁶ on se pukeutunut¹⁴⁷ joko¹⁴⁸ niiden yhteyteen¹²¹ tai erikoisesti¹²⁸ järjestettyjen¹³⁶ neuvottelujen¹⁴⁹ ja konferenssien muotoon¹⁵⁰. Tässä yhteydessä¹²¹ on myöskin⁷⁵ mainittava monet¹⁵¹ urheilun¹⁵² alalla toimeenpannut kilpailut¹⁵³ ja maaottelut¹⁵⁴. Sellaisia¹⁵⁵ on järjestetty¹³⁶ muun muassa¹⁵⁶ jalkapalloilun¹⁵⁷, ratsastuksen¹⁵⁸, tenniksen ja nyrkkeilyn¹⁵⁹ alalla. Kesällä¹⁶⁰ kävi Suomen juoksijamestari Paavo Nurmi Tallinnassa kilpailemassa¹⁶¹, kun taas virolaiset naisvoimistelijat ottivat¹⁶² suurella menestyksellä¹⁶³ osaa Helsingissä pidettyihin pohjoismaisiin voimistelunäytöksiin samoin kuin Eestin tennismestarit Suomen yleisiin⁹ tenniskilpailuihin¹⁵³.

119 eesrinna 120 tähelepanu 121 ühenduses 122 võimata 123 näiteks 124 väikekaupmeeste 125 kaitseliitlaste 126 et ma nimetaksin 127 samalaadilisi 128 erilist 129 suurepärase 130 tema 131 vahetust 132 mis 133 sel 134 vilkam, elavam 135 kunagi 136 korraldatud 137 tähtsamaid 138 noor inimest 139 kordamööda 140 nädalat 141 niistä 142 kui 143 vastastikkune jõju 144 vahel 145 siiski 146 vaid 147 riietunud, kuju võtnud 148 kas 149 nõupidamiste 150 kujusse 151 paljud 152 spordi 153 võistlused 154 maavõistlused 155 niisuguseid 156 hulgas 157 jalgpalli 158 ratsaspordi 159 poksi

Puhtaasti viralliselta ¹⁶⁴ alalta on mainittava passien poistaminen ¹⁶⁵ ja niin sanottujen ¹⁶⁶ matkakorttien ¹⁶⁷ käytäntöönottaminen ¹⁶⁸, mikä ¹³² huomattavasti ¹⁶⁹ on ollut omiaan ⁸¹ edistämään ¹⁷⁰ matkailua ⁷³. Tänä ¹³³ vuonna ⁴⁹ on myöskin ⁷⁵ aloitettu neuvotteluja ¹⁴³ Eestin ja Suomen rautateiden välillä ¹⁴⁴ paremman liikeyhteyden ¹⁷¹ aikaansaamiseksi ¹⁷². Laivayhteys parani huomattavasti ¹⁶⁹ viimeisen edellisenä vuonna ⁴⁹, kun ¹⁷³ laiva „Suomi“ pantiin liikenteeseen ¹⁷⁴. Myöskin ⁷⁵ monella ¹⁵¹ muulla enemmän tahi vähemmän virallisella ¹⁶⁴ alalla on yhteistoimintaa ¹⁷⁵ ruvettu ¹⁷⁶ aikaansaamaan ¹⁷². Omalla tavallaan ¹⁷⁷ virallisia ¹⁶⁴ ovat myöskin ⁷⁵ ne ystävyyssopimukset ¹⁷⁸, joita ylioppilasosakunnat toiselta puolen Helsingissä ja Turussa, toiselta puolen Tartossa ovat ruvennet ¹⁷⁶ keskenään ¹⁷⁹ solmimaan, joiden sopimusten ¹⁷⁸ tarkoitus ¹⁸⁰ on viedä ei vain ⁹² nuorisoamme ¹¹⁶, vaan ¹⁴⁶ yleensä maitamme lähemmäksi toisiamme ¹⁸¹. Tällaisillakin ¹⁸² toimenpiteillä ⁴⁴ on merkityksensä ¹⁸³ kun on puhe ¹⁸⁴ kahdesta toisilleen ¹⁸¹ läheisestä veljeskansasta.

Kaikien tämän jälkeen olisi toki ²⁵⁵ väärin ²⁵⁹ väittää, ettei Eestin ja Suomen lähentyminen olisi kuluneena vuonna ⁴⁹ kehittynyt ² normaalisesti, vieläpä ²⁶² monessa ¹⁵¹ suhteessa ilahduttavan ¹⁸⁵ nopeasti. Mielestäni ei voi tarpeeksi ¹⁸⁶ teroittaa ¹⁸⁷ sitä tosiasiaa, että kahden kansan ⁸² lähentymisestä puhuen ⁹⁶ ei kymmenen vuoden ⁴⁹ taival ¹⁸⁸ voi merkitä ¹⁸³ kovinkaan ¹⁸⁹ paljon, olkoonpa, että näitä kansoja ⁸² sitoo veriheimolaisuus ja kielen yhtäläisyys ¹⁹⁰, paitsi ¹⁹¹ naapuruuutta ¹⁹², joka ⁷⁴ tässä ¹⁹³ tapauksessa ⁶⁶ tietysti merkitsee ¹⁸³ erinomaisen ¹⁹⁴ paljon. Eestin ja Suomen kansojen ⁸² välinen ¹ veljeys ja ystävyys ¹¹⁴ on tähän ¹⁹³ nähden ¹⁹⁵ itsenäisyytemme ¹⁹⁶ aikana jo hämmästyttävässä ¹⁹⁷ määrässä edistynyt ¹⁹⁸, ottaen ¹⁶² vielä huomioon ⁵⁸, että oli aloitettava ²⁰⁰ miltei ¹⁹⁹ alusta. Se ei kuitenkaan ¹⁴⁵ voi tällä ¹⁹³ hetkellä ²⁰¹ olla täysin ²⁰² saavutettu päämäärä ²⁰³, vaan tehtävä ¹⁰³, jonka ²⁰⁶ puolesta on molemmin puolin ²⁰⁴ työskenneltävä ²⁰⁵. Parhain ²⁰⁷ keino ²⁰⁸ tässä ¹⁹³ suhteessa on oppia tuntemaan toinen toistaan, ei siten ²⁰⁹, että

¹⁶⁰ suvel ¹⁶¹ võistlemas ¹⁶² võtsid ¹⁶³ eduga ¹⁶⁴ ametlikult ¹⁶⁵ kõrvaldamine
¹⁶⁶ nõndanimetatud ¹⁶⁷ reisikaartide ¹⁶⁸ tarvituselevõtt ¹⁶⁹ märgatavalt ¹⁷⁰ eden-
dama ¹⁷¹ liiklemisühenduse ¹⁷² kordasaamiseks ¹⁷³ kui ¹⁷⁴ liikesse ¹⁷⁵ ühistegevust
¹⁷⁶ alustatud ¹⁷⁷ kombel ¹⁷⁸ sõpruslepingud ¹⁷⁹ enese keskel ¹⁸⁰ siht ¹⁸¹ teine-
teisele ¹⁸² niisugustelgi ¹⁸³ oma tähendus ¹⁸⁴ kõne ¹⁸⁵ röömustavalt ¹⁸⁶ küllalt
¹⁸⁷ toonitada ¹⁸⁸ teerada ¹⁸⁹ väga ¹⁹⁰ ühtlus ¹⁹¹ peale ¹⁹² naabruse ¹⁹³ sel ¹⁹⁴ erili-
selt ¹⁹⁵ suhtes ¹⁹⁶ meie iseseisvuse ¹⁹⁷ imestaval ¹⁹⁸ arenenud ¹⁹⁹ peaaegu ²⁰⁰ alus-
tatav (on aloitettava = tuleb alustada) ²⁰¹ pilgul ²⁰² täitsa ²⁰³ siht ²⁰⁴ poolel
²⁰⁵ töödtehtav (on työskenneltävä = tuleb tööd teha) ²⁰⁶ mille ²⁰⁷ kõigeparem

koetetaan²¹⁰ toisiaan²¹¹ imarrella²¹² ja miellyttää, vaan¹⁴⁶ siten²⁰⁹, että rehellisesti²¹³ pyritään²¹⁴ ymmärtämään²¹⁵ minkälainen²¹⁶ toinen todellisuudessa²¹⁷ on. Jos tässä¹⁹³ kehityksessä² sattuu joku²¹⁸ „virallinen“¹⁶⁴ este²¹⁹, miksi²²⁰ nyt viimeksi²²¹ on väitetty kauppasopimuksen²²² revisoinnin²²³ yhteydessä¹²¹ suunniteltuja²²⁴ muutoksia²²⁵, niin ei sellainen²²⁶ voi suinkaan²²⁷, kuten²²⁸ herrat Päts ja Vuorimaa puheissaan²²⁹ huomauttivat¹², merkitä¹⁸³ seisahdusta Eestin ja Suomen välisissä¹ lähentymispyrkimyksissä²³⁰. Molemmilla mailla on omat taloudelliset¹⁵ vaikeutensa²³¹, jotka²³² voivat ehkä hetkellisesti²³³ haitata²³⁴ näiden maiden välistä¹ kauppavaihtoa²³⁵. Voivathan kahden veljeksensä väliset¹ suhteet muuttua näennäisesti²³⁶ huonoiksi²³⁷ joidenkin²³⁸ vaikeasti²³⁹ järjestettävien¹³⁶ raha-asioiden takia²⁴⁰. Mutta²⁴¹ tarvitseeko²⁴² sen silti²⁵⁵ merkitä¹⁸³ heidän välisensä²⁴⁴ rikkoutumista²⁴⁵? Eikö²⁴⁶ Eestin ja Suomenkin välillä¹ ole pääasia, että koetetaan²¹⁰ joka⁶⁵ hetki²⁰¹ rehellisesti²¹³ järjestää¹³⁶ asiat molemmille maille mahdollisimman²⁴⁷ edullisella²⁴⁸ tavalla¹⁷⁷? Jos²⁶ tämä²⁴⁹ yleinen⁹ päämäärä²⁰³ pidetään kaikkea muuta ylinnä²⁵⁰, niin ei tarvinne²⁵¹ antautua pessimistisille mietteille⁸ Eestin-Suomen muka²⁵² laskevasta²⁵³ ystävyyydestä¹¹⁴. Ulkonaiset²⁵⁴ seikat²⁴ voivat tosin²² aika ajoittain²⁵⁶ asettaa vaikeuksiakin²³¹ tuon ystävyuden¹¹⁴ niinsanotulle¹⁶⁶ aineelliselle ilmenemiselle, mutta²⁴¹ yleisen⁹ eestiläis-suomalaisen ystävyuden¹¹⁴ kannalta ei sellainen voi koskaan²⁵⁷ saavuttaa ratkaisevaa²⁵⁸ merkitystä¹⁸³.

KIRJANDUSEST.

FINNEK ÉSZTEK, magyarok északi testvérnépei (Soomlased- eestlased, Ungari põhja vennasrahvad), Budapest 1928, 335 lehekülge.

See kolmanda soomeugri kongressi puhul ilmunud endise ungari pääministeri prof. dr. krahv Teleki toimetatud koguteos Soome ja Eesti kohta väärilb mitmeti tähelepanu. See on nimelt tahtlikult koostatud ainult ungarlaste eneste kirjutistest Soome ja Eesti kohta, samuti ungar-

208 abinõu²⁰⁹ nii²¹⁰ katsutakse²¹¹ teineteist²¹² meelitada²¹³ ausalt, otsekohe-
selt²¹⁴ püütakse²¹⁵ arusaada²¹⁶ milline²¹⁷ tõelikkuses²¹⁸ mõni²¹⁹ takistus
220 milliseks²²¹ viimaseks²²² kaubalepingu²²³ revideerimisega²²⁴ kavatsatud
225 muutusi²²⁶ sellise²²⁷ sugugi²²⁸ nagu²²⁹ omis kõnedes²³⁰ lähenemispüüdeid
231 raskused²³² millised²³³ pilguks²³⁴ segada, takistada²³⁵ kaubavahetust
236 nähtavalt²³⁷ halbadeks²³⁸ mõningate²³⁹ raskesti²⁴⁰ tõttu²⁴¹ aga²⁴² kas tar-
vitseb²⁴³ siiski²⁴⁴ suhete²⁴⁵ katkemist²⁴⁶ kas²⁴⁷ võimalikult²⁴⁸ edulisel²⁴⁹ see
250 ülimaks²⁵¹ vist tarvitse²⁵² öeldavasti, nagu²⁵³ allalangevast²⁵⁴ välised
255 siiski²⁵⁶ ajuti²⁵⁷ kunagi²⁵⁸ otsustavat²⁵⁹ ekslik²⁶⁰ sekretär²⁶¹ isikulisil
262 koguni.

laste eneste rikkalikkudest pildikogudest. Raamatu välimus on väga ilus, paber häa, pildid hästi õnnestunud, Budapesti ülikooli trükikoja töö, millel oma 350-aastane kuulsus. Raamatu kaant ehib Soome ilma-kuulsa kunstniku Akseli Gallén-Kallela pilt „Kullervo needus“.

Mis puutub koguteose sisusse, siis kannavad selle artiklid võrdlemisi tõsist teaduslikku laadi. Loomulikult on Soomele teatud määrani rohkem tähelepanu omistatud kui Eestile.

Järgnevas puudutan lühidalt neid kirjutisi, mis Eestit käsitlevad.

Koguteose toimetaja prof. Teleki annab õige huvitava ülevaate Soome ja Eesti seisukohast maailmas, mitte ainult ajalooliselt ja poliitiliselt, vaid ka geograafiliselt ja geoloogiliselt, eriti toonitades Soome ja Eesti kuuluvust igas suhtes Skandinaavia üksusse.

Huvitava, praeguse geograafiateaduse arenemisastmele vastava ülevaate Eesti looduse üle annab end. Tartu ülikooli geograafia prof. M. Haltenberger.

Soomeugri rahvaste eelajaloo kohta annab kokkuvõtliku ülevaate prof. Miklós Zsirai, mille juure on krahv Teleki poolt kokku seatud väga huvitav soomeugri ja ühissooma algaja oletatav kaart, milline erineb vahest sennistest ettekujutustest mõlema algkodu kohta kummagi väikese maa-alaga.

Asjaliku ja kokkuvõtliku ülevaate soomeugri keelesugulusest ja selle väljatöötamise ajaloost annab soomeugri keeleteaduse vanameister József Szinnyei.

Eesti rahva elust kirjutab ungari rahvateadusliku museumi direktor dr. Sándor Solymossy. Kirjutisest võib järeldada, et see on tehtud ainult kirjanduslike allikate põhjal, polles seega mitte selle väärtusega, nagu see oleks võinud olla oma silmaga nägijalt, näiteks dr. Bánilt. Dr. Solymossy arvab nimelt, et eestlastest kõneldes tulevat pea kõik korjata, mis varemini juba soomlastest öeldud, ja edaspidi kirjutis avaldabki mõnes kohas mulje, nagu oleks Eesti etnograafiliselt tõepoolest ainult Soome lühendatud ja arenemata väljaanne.

Eesti asustamisest kirjutab Ferenc Koch lühikese, kuid õige asjaliku ja asjatundliku ülevaate.

Eesti ajaloost kirjutab Helsingi ülikooli ungarikeele lektor dr. Gyula Weöres, andes eesti ajaloost õige häatahtliku, üldjoontes õige pildi, mõninga vähema komistusega. Nii olevat lätlaste kõrval ka leedulased otse eestlaste naabrid olnud. Jakobsoni poliitika sihiks olevat olnud „saksluse mahamurdmine“, kuna juttu võis aga olla ainult eestlastele sakslastega ühetaoliste õiguste kättevõitmisest. Venestuse aegu

olevat eesti ajalehed venelaste kätte sattunud, ühingute tegevus olevat lõpetatud. Eesti iseseisvuse olevat 24. veebruaril 1918. a. Eesti Asutav Kogu välja kuulutanud, kuna seda teatavasti Maapäev tegi.

Kõige huvitavam selles raamatus on kahtlemata lektor Virányi artikkel eesti rahva seltskondlikkudest suhetest. See algab õieti kõige vanematest aegadest, natuke liialdatult eitades igasugust ühiskondlikku iseteadvust eestlastel saksa surve aegu, kuna ometi rahvaluule sellest siiski teatud tunnistust annab. Edasi annab Virányi õige huvitava omanähtud pildi eesti praegusest kultuurijärjest niihästi linnas kui maal, seega suurel määral täiendades, osalt isegi ümberlükates Soly-mossy kirjutist. Dr. Virányi katsub ka eesti praeguste juhtivate ringkondade hingeelusse sügavamale sisse tungida ja leiab seal mõndagi laidetavat ja etteheidetavat. Paaris kohas võib aga autorile enesele etteheiteid teha, kuna see näiteks sotsialismi levimist ja tekkimist Eestis küllalt objektiivselt ei valgusta. Kuid see on aga siiski väike osake sellest üldiselt väga tõsisest ja sügavalt nähtud kirjutisest. Faktilisena märkusena selle juure olgu siiski nimetatud, et autor vist küll liialdab, eriliselt toonitades välis-Eesti suhtelist rikastumist ja koduste kultuuripüüete ainelist toetamist: kui viimast on üldse olnud, siis ainult minimaalseis piirides.

Eesti põllumajandusest annab õige üksikasjalise statistilise ülevaate Artur Sibelka-Perleberg, nähtavasti kirjanduslikkude allikate põhjal. Selles artiklis on muidu kõik korras, pääle väikese libistuse alguses, kus väidetakse, et 1905. a. revolutsiooni puhul olevat eestlased maa juure pääsenud: see sündis siiski palju varemini, ja 1905. a. revolutsioon ei lisanud sellele midagi juure.

Soome metsandusele ja kalandusele vastavad artiklid puuduvad Eesti kohta. Eesti majanduselu kohta on lühike, kuid asjalik arvustikuline ülevaade István Görgey'lt, mille kohta võiks teha ainult paar väikest märkust.

Eesti õigusliku arenemise ja praeguse õiguse üle kirjutab prof. Csekey pikema õige asjaliku ülevaate. Ka selle kohta võiks teha ainult paar märkust. Sõna „konstitutsioon“ ei puudu nimelt eesti keeles, kui kõneldakse muudest maadest, kuid Eesti oma „konstitutsiooni“ terminus technicus on „põhiseadus“. Eesti-Läti suhetest kõneldes tuleks märkida ka nende riikide poliitilist liitu.

Eesti kultuuri arenemisest ja vaimlisest elust kirjutab saadik dr. Jungerth üldjoontes õieti asjalikult ja sümpatiseerivalt, kuid eksides mõningais üksikasjus. Puudutades liivlaste saatust, on hra Jungerth

liig pessimistlikul seisukohal, oletades, et nad „oma väljasuremise päeva ootavad“. Just selle vastu: nende oma tunde järele elavad nad praegu oma uuestisünni aega!

Eesti kirjanduse üle avaldab õige sümpaatse ja asjatundliku ülevaate dr. Aladár Bán, pühendades sellest tunduva osa „Kalevipojale“ ja rahvaluulele, küll üleliigse tagasihoidlikkuse tõttu hoopis nimetamata jättes oma enese „Kalevipoja“ tõlget, mis oli sel ajal trükkis.

Õige süvenenud artikli soome ja eesti rahvamuusika ja laulu üle avaldab Endre Spur, kes mäletatavasti 1923. a. külastas Tallinna laulupidu, saades sel puhul otsekoheseid muljeid eesti laulust ja muusikast. Ka on ta kirjandust põhjalikult kasutanud. Sellele täienduseks annab kuulus muusikamees Jenő Hubay lühikese ülevaate eesti kunstmuusikast. Järgneb Zoltán Felvincsi Takácsi artikkel „meie Põhja sugulaste kunstist“, milline käsitleb ainult soome kunsti — nagu ei kuulukski eestlased Põhja sugulaste hulka, või nagu puuduks eestlastel kunst.

Koguteose viimaseks artikliks on prof. Antal Horgeri kirjutis Ungari ja Soome keeleteadlaste kokkupuutumisist, millises näikse nagu meelega hoidutud Eesti nimetamisest, kuna Reguly, Hunfalvy, Aladár Bán ja Béla Vikár ka Eestis käisid. Samuti pole vastuvõetav mõte, et me esialgu võivat vaevalt arvesse võtta Venemaal elavaid väikearvulisi ja üldiselt madala kultuurjärjega sugulasi. Otse selle vastu: nende rahvaste „vähene“ arv ulatub kokku umbes 3 miljoni 200.000-ni, neist on mordvalasi üksi üle 1 miljoni 340.000. Ja mis puutub nende kultuuridesse ja isegi nende keelte teaduslikku uurimusse Venemaal, siis on see praegu nii hääl alusel, väljaarvatud poliitiline moment, et ei tohiks põhjust olla sellest ebatunnustavalt kõnelda.

Koguteos lõpeb Soome-Eesti hümni nootidega ja esimese värsi sõnadega soome, eesti ja ungari keeles. Sellele järgnevad veel soome-rootsi ja eesti-saksakeelsed kohanimestikud, millised osutuvad tarvilikuks võrreldes senni rahvusvaheliselt tarvituselolevate nimedega, kuna koguteoses on tarvitatud ainult soome- ja eestikeelseid kohanimesid.

Üldkokkuvõttes ei saa jätta väljendamata suurt tunnustust sellele Soomele ja Eestile nii suurel määral sümpatiseerivale ja nii suure hulga faktilisi andmeid sisaldavale koguteosele. See on tõepoolest miniatüürne entsüklopeedia Soome ja Eesti kohta — kahju ainult, et mõni tarvilik peatükk Eesti kohta puudub ja et ka selle huvitavas pildistikus leidub kõigest 8 pilti Eestist 67 pildi kõrval Soomest.

Olen selles arvustises jätnud meelega mõningad väikeasjad õiendamata, kuna pole mõtet neid esitada eesti lugejaile. Küll aga peaks seda

tegema ungarikeelses arvustises, milline ühes tarvilikkude täiendusartiklitega peaks edaspidi ilmuma selle entsüklopeedilise koguteose jatkuna, vahest ehk järgmiste soomeugri kongresside puhul.

Villem Ernits.

A MAGYAROK VILÁGKONGRESSZUS TÁRGYALÁSAI, Budapest, 1929, Augusztus 22—24. Szerkesztette dr. Kristics Sándor egyetemi tanár. A Magyarok Világkongresszus Központi irodájának (Budapest V. Géza u. 4) kiadása, Budapest 1930. (Ungarlaste üleilmlise kongressi protokollid, Budapestis 22—24. aug. 1929. Toimetanud prof. dr. Sándor Krisztics. Ungarlaste üleilmlise kongressi kesksekretariaadi väljaanne, Budapest 1930, 343 lehek.).

Mäletatavasti peeti läinud aasta augustis Budapestis üleilmlist ungarlaste kongressi, millest nendegi ridade kirjutajal oli võimalus osa võtta, tänu eriliselt prof. S. Csekey algatusele. Nüüd on ilmunud selle kongressi võrdlemisi täpne protokoll, milline sisaldab eneses ülevaate kongressi üldkäigust, kõik kõned ja ettepanekud ja lühendatud kujul läbirääkimised.

Käesolev protokoll annab igatahes õige hää ülevaate välisungarlustest kogu maailmas, kuid mitte ühtlasena kokkuvõttena, vaid mitmeskümnes kõnes ja sõnavõtus laialipillatud palakestena, ja selle tõttu pole üldpildi saamine välisungarlustest iseenesest sugugi kerge, vaid nõuab õige põhjalikku ja püsivat tööd. Loodan vastava ülevaate esitada edaspidi eraldi artiklis.

Kuna üleilmlise ungarlaste kongressi üle on juba ilmunud üldkirjeldus „Eesti Hõimus“ nr. 3 1929. a. lhk. 69—71, ja selle resolutsioonide kokkuvõtte sama aasta nr. 4 lhk. 112—117, siis ei puuduta ma siin neid küsimusi. Korrigeerin ainult ühe väikese eksituse minu kõnes välisungarluste ja soomeugriluste üle, mis nähtavasti tekkinud protokollid redigeerimise tõttu, kuna mul võimalik polnud autorikorrektuuri teha. Esitasin nimelt arvustikulisi andmeid kõigi soomeugrilaste kohta niihästi nende kodu- kui ka välismail, hinnates seejuures välisungarlaste arvu umbes 5 miljoniks, mis minu kätte ulatunud andmete järele näib enam-vähem tõeloludele vastavat. See arv on aga korrigeeritud 7-le miljonile, millele vastavalt on saadud ungarlaste üldarvuks 15 miljonit ja kogu soomeugrilaste üldarvuks ligi 23 miljonit, millised arvud on kahtlemata liialdatud (lhk. 230—231). Redigeerija prof. Krisztics läheb siin välja omadelt seisukohtadelt, millistele peab vastu vaidlema objektiivse töö nimel. 1920. a. statistika järele olevat nimelt asunud Ungari naaberriikides, peasjalikult endise Ungari osades kokku 2.724.281 ungarlast, kuna aga 1910. a. Ungari ja naaberriikide rahvalugemise järele samadel maaladel 3.393.167 ungarlast asunud. Prof. Kriszticsi arvates tulevat siin arvesse võtta 20-aastast juurekasvu, mille tõttu see arv tohiks nüüd ula-

tuda üle 4 miljoni (lhk. 316). See oletus oleks vahest õige normaalsetes oludes, rahu ajal ühe ja sama riigi piirides. Viimase paarikümne aasta kohta puudusid aga need olud, ja selle tõttu ei võinud juttugi olla niisugusest korrapärasest juurekasvust, vaid vähemalt ajutiselt kindlast kahenemisest. Kõigepealt on maailmasõda ja osalt ka revolutsioonid väga suure hulga inimesi lihtsalt füüsiliselt hävitanud, milline arv tohiks ulatuda küsimuses olevate maa-alade kohta sadade tuhandeteni. Teiseks oli sündimiste arv kuuel sõja-aastal kindlasti äärmiselt väike, ja jäi endisest väiksemaks isegi päälle sõja, kuna meeste arv oli väiksem, kui enne. Ka poliitilistel põhjustel vähenes ungarlaste arv neil maa-aladel: tunduv osa ungarlasi evakueerus Ungarisse nende maa-alade teiste riikide alla sattumisel, osa endid varemini ungarlasteks tunnustanud muulasi loobus ungarlusest oma endise rahvuse kasuks, ja mõnigi oma uue poliitilise kodumaa pääkeelt oskav ungarlane siirdus ungarlised praktistel mugauspõhjustel uue poliitilise kodumaa päarahvusse (olen ise sarnaseid tüüpe kohanud). Kõige selle tõttu ei või tõestatuks pidada prof. Kriszticsi oletatud ungarlaste arvu tõusu neil maa-aladel, vaid tõenäitlikumana näib ennem küll väikene selle arvu vähenemine, nagu seda dokumenteerib eelpoolnimetatud statistika. Loomulikult tõuseb see arv tulevikus, kuid seda ei saa veel praegu statistiliselt arvestada.

Lõppeks tähendan, et kogu selle ülikaliku ainetekogu teaduslikult täpset käsitamist raskendab asjaolu, et sel puudub isikute loetelu ja asjaregister, kuna sisukorrast üksi on vähe kiiremaks ja täpsemaks orienteerumiseks.

Villem Ernits.

AZ ÉSZTEK ZENÉJÉRÖL. Irta Sonkoly István. Külön lenyomat „A Zene“ 1927. VIII. évfolyam 15. és IX. évfolyam 1 számából. (Eestlaste muusikast, kirjutanud István Sonkoly, äratrükk „A Zene“ (muusika)-nimelisest ajakirjast, a. 1927. VIII aastakäik nr. 15 ja IX aastakäik nr. 1, Budapest 1927, 8 lehekülge).

Lühike huvitav ülevaade eesti rahvalauludest ja kunstmuusikast, mõningate rahvalaulude näidetega ja muusikalise analüüsiga. Üldiselt näib autor vastavat kirjandust hästi tundvat, mida tõendavad tsitaadid 16-nest teosest, nende hulgas ka vanemad autorid eestlaste kohta. Siiski esineb paar väiksemat ebatäpsust: dr Jakob Hurt polnud ülikooli professor ega kogunud üldse eesti rahvaviise, vaid rahvalaule, alustades selle kogumise mitte 1901, vaid palju varemini; dr. O. Kallast eesti rahvaviiside kogumise algatajana pole aga nimetatud. Ka esinevad loomulikult mõningad trükivead eestikeelsetes nimedes ja sõnades.

Sel puhul on paras juhus tähelepanu juhtida mõnele meil tundmatule kirjutisele eesti muusika üle. Nii on 1923. a. Eestis käinud dr. Endre Spur avaldanud eestlaste muusikaelu üle kirjutise „Karok állama“ (kooride riik) ja harmoniseerinud mõned eesti rahvaviisid; Tallinna laulupeo kirjeldise on ta avaldanud „Szózat“ (hüüe)-nimelises ajalehes 10. aug. 1923. Ka tsiteerib autor J. Aaviku kirjutist eesti muusika üle poolakeelses teoses „Estonja, Muzyka 1926, Monografiya Urorowa“, ja nende ridade kirjutaja artiklit „Az észtek zenei életéről“ (eestlaste muusikaelust), milline ilmunud ungari ajakirjas „Zeneközlöny“ (Muusikateataja), XI aastakäik, 1912. a. nr. 7 ja 8 ja 1913. a. nr. 10. Selle kirjutise esimene osa käsitleb eesti rahvaviise, teine laulupidusid, kolmas eesti heliloojaid ja muusikakunstnikke.

Eriliselt tähelepanuväärne on ungarlaste huvi põhjendus eesti muusika vastu. Esiteks tõusvat läänerrahvaste huvi üldiselt mitmesuguste idarahvaste muusika vastu, mis andvat palju uut ainet ja uusi motiive lääne muusika arendamiseks.

Teiseks põhjuseks olevat aga ungari ja eesti keele- ja kultuurisugulus, mis väljenduvad teatud kombel muusikaski, nagu seda juba Rudolf Tobias olevat tähele pannud. Autor lõpetabki oma teose lausega: „Nende (s. o. eestlaste) muusika tundmaõppimine võiks õhutada mõnda meie heliloojat uuemasihilisele tegevusele.“ See lause on eriliselt põhjendatud just nüüd, kus meil on ilmunud Eesti Kirjanduse Seltsi poolt 2580 eesti rahvaviisi sisaldav köide „Eesti runoviisid“, millist peaks võimalikult tutvustatama eestkätt kõigile soome ja ungari heliloojatele, võimalikuks motiivide kasutamiseks kunstilisel läbitöötamisel, ja muusikateadlastele võimalikkude rahvamuusika ühiselementide teaduslikuks konstateerimiseks.

V. Ernits.

UUE AASTAKÄIGU ALGUSEKS.

Vist pole kellelegi jäänud märkamata ja tundmata, et elame praegu võrdlemisi raskel majandusliku surve ajal. See surve ulatub igale poole, igasse organisatsiooni ja asutusse, alates meie riigi majapidamisest ja lõpetades võib olla kõige vaesema põhjakihti vajunud kodanikuga. See majanduslik surve annab end tunda ka hõimutöös. Läänud sügisel jäeti asutus Fenno-Ugria hoopis ilma toetuseta kultuurkapitali summadest, kusjuures kahtlemata etendas õige suurt osa just rahapuudus, kuigi ei saa ütlemata olla, et ka hõimutöö tähtsuse võrdlemisi väheseks hindamine siin oma osa etendas. Igatahes on lootusi, et Fenno-Ugria järgmisel Kultuurkapitali toetuste jaotamisel vist natuke parema saatuse osaliseks saab kui senni, kuna ta olevat olnud just esimeste hulgas, kellele läinud korral toetust ei jatkunud. Igatahes pole aga loota, et see kevadelgi loodetavasti antav toetus kuigi suur võiks olla ja hõimutööd kuigi laiemas ulatuses lubaks arendada.

Loomulikult ulatuvad need majanduslikud raskused ka „Eesti Hõimuni“. Peab ütleva, et läinud aastal läks korda „Eesti Hõimule“ saada umbes 500 tellijat, nii et ühes riikliku toetusega võidi „Eesti Hõimu“ ühes „Väliseestlasega“ võrdlemisi väikese puudujäägiga välja anda (mida katavad küll ülejäänud aastakäigud).

Tänavu on aga kindlasti ette näha riikliku toetuse kui mitte täielikku ärajäämist, siis igatahes suurt vähenemist, ja selle tõttu peab „Eesti Hõim“ enesegi olemasolu ümber korraldama uutele kitsamatele alustele. Seisma jääda ei tohiks aga meie hõimuliikumise ainukene häälekandja siiski mitte, sest see takistaks siiski suurel määral hõimuaate arenemist, arendamist ja propageerimist Eestis ja oleks teatud kombel häbiks kogu Eestile, eriti aga Eesti hõimuliikumisele.

Tegelikke kokkutõmbamise võimalusi on aga olemas. Kõigepäält läks korda kokku leppida „Väliseestlase“ ja „Välis-Eesti Almanaki“ ühendamise suhtes, mille tõttu saavutatakse jõudude koondamine väliseesti töö alal ja väheneb „Eesti Hõimu“ eelarve. Teiselt poolt aga on täitsa loo-

mulik, et kitsaid aegu arvesse võttes tuleb vähendada ajutiselt „Eesti Hõimu“ numbri suurust kahelt trükipoognalt ühele, mis annab ka oma jagu kokkuhoidu. Kolmandaks tuleb sennisest suuremal määral pöörduda seltskonna, hõimuorganisatsioonide ja üksikute tegelaste poole toetuse hankimiseks ja tellimiste saamiseks. Kõike seda võimaldab eriti see asjaolu, et „Eesti Hõimu“ tegelikuks väljaandjaks on põhimõtteliselt nõus hakkama Akadeemiline Hõimuklubi — perekas organisatsioon, kelle liikmete ja vilistlaste võrk ulatub üle terve Eesti ja kes võivad neile omase hõimuvaimustusega väga palju teha „Eesti Hõimu“ levitamiseks üle terve kodumaa. Kui senni oli võimalik ühel isikul saavutada mitusada tellimist, siis tohiks suuremalt hulgalt levitajail loota seda palju suuremal määral.

Lõppeks, kuid omalt tähtsuselt õieti esimestena, on sõna „Eesti Hõimu“ senniseil tellijail ja lugijail. Kui nemad kõik tellivad ise „Eesti Hõimu“, võimalikult isegi toetus- või autellimisena, ja kui nemad soovivad seda teistelegi, siis on „Eesti Hõimu“ seisukord tunduvalt kindlustatud, ja ta võib tulevikule julgesti vastu vaadata, üle saades lähemal ajal raskustest, ja kasvades niihästi suuruselt kui ka omalt sisult.

Veel paar sõna. Kuna väliseesti küsimus on kõigile hõimutegelastele sama lähedane, nagu kõik muud hõimualasse puutuvad küsimused, siis oleks väga soovitatav, et kõik sennised „Eesti Hõimu“ tellijad ja hõimutöö sõbrad telliksid enestele ka „Välis-Eesti Almanaki“ (aadress Tallinn, Postkast 100, tellimishind 1 kroon 50 senti aastakäik). See sisaldab eneses kõige selle, mis oleks sisaldunud „Väliseestlaseski“, lisaks veel palju muud huvitavat. „Eesti Hõim“ ja „Välis-Eesti Almanak“ moodustavad kokku terviku meie hõimu ja väliseesti liikumise häälekandjaina.

Lõppeks paar isiklikku märkust. „Eesti Hõimu“ asutajal ja senisel toimetajal ei ole lähemas tulevikus muude ülesannete tõttu enam võimalik nii täiel määral oma tööjõudu „Eesti Hõimule“ pühendada, nagu senni. Ta ei taha siiski „Eesti Hõimust“ täielikult eemalduda, vaid jääb selle toimetuse liikmeks edasi, kuigi arvatavasti juba lähemas tulevikus toimetuse ja levitamise ülesanded suuremal määral loodetavasti uutele jõududele üle lähevad. Loodame, et see on „Eesti Hõimule“ kasuks igaipidi, ja et „Eesti Hõimu“ sõbrad võtavad uuendatud „Eesti Hõimu“ endisest soojemini vastu.

Villem Ernits.

KÖNE EESTI HÕIMUTÖÖST TURAANI SELTSIS.

Ungari Turaani Selts pidas 6. septembril l. a. Budapestis parlamendihoone ruumides kõnekoosoleku, millest

võttis osa õige suurearvuline kuulajaskond, nende keskel esimehe asetäitja ministeeriuminõunik Alajos, Paikert, abiesimehed Péter M ó r i c z ja dr. Aladár Bán, min. nõunik

József Németh, Helsingi ülikooli ungarikeele lektor dr. Gyula Weöres. V. Ernits kõneles ungari keeles hõimutööst Eestis, eriti Eesti-Ungari suhete arenemisest. Alguses kirjeldas ta soome-ugri rahvastevaheliste suhete ajaloolist arenemist, eriti peale maailmasõda. Eriliselt käsitles kõneleja Eesti-Ungari suhteid, kirjeldades neid raskusi, mis Eesti-Ungari lähinemist takistavad (kaugus, keelte lahkuminek), kuid toonitades, et Eesti ja Ungari vahel valitsevad siiski õige tugevad, osalt romantilistel tundealustel põhjenevad hõimusõprusuhted. Nende maksmapanek tegelikus elus on mõlema rahva tulevikuülesanne.

Kõne teine pool käsitles Eesti-Ungari lähinemise tegelikke võima-

lusi. Kõneleja toonitas muu seas Ungari-Soome-Eesti teadusliikude institutide asutamise tarvet, nagu seda otsustas III soome-ugri kongress Budapestis läinud aastal, ühistööd hõimuga karskusliikumise alal, õpilaste vahetust kolme soome-ugri rahva vahel ja ühise hõimupäeva korraldamist Ungari, Soome ja Eesti koolides ja organisatsioonides.

Kõnele järgnesid elavad läbirääkimised, millistest võtsid osa A. Paikert, dr. A. Bán, P. Móricz ja teised. Turaani Seltsi juhatus kiitis ettepanekud heaks ja lubas hoolt kanda nende teostamise eest Ungaris.

Seltsi esimehe asetäitja avaldas tänu huvitava kõne eest, mida koosolijad elava käteplaksutamisega kinnitasid.

SUOMALAINEN SISÄLLYSKATSAUS.

„Eesti Hõimun“ tämä numero alkaa tervehdyksellä Unkarin opetusministerille hänen vierailunsa johdosta Eestissä, jonka yhteydessä esitetään myös hänen elämäkertansa ja toimintansa. Kolmannessa kirjoituksessaan käsittelee V. Ernits suomalais-ugrialaisten laitosten perustamiskysymystä varsinkin Eestin kannalta katsoen. Viimevuotisista eestiläisunkarilaisista suhteista kirjoittaa prof. S. Csekey, eestiläis-suomalaisista suhteista lähetystösihteerin Teo Snellman. Seuraa arvosteluja kirjoista „Finnek Éstek“, unkarilaisien maailmankokouksen pöytäkirjoista sekä István Sonkolyn Eestin musiikkia käsittelevästä kirjasta. Lopuksi on kirjoitus „Eesti Hõimusta“.

MAGYARNYELVÜ TARTALMI ÁTTEKINTÉS.

Az „Eesti Hõim“ jelen száma szerkesztőségének üdvözlétével kezdődik a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter látogatása alkalmával Észtorszáiban. Következik a miniszter új életrajza és kulturális tevékenységének leírása Magyarországon. Harmadik cikkében Ernits Vilmos a finnugor intézetek alapításáról Magyar-, Finn- és Észtorszáiban ír, különösen figyelembe véve az észtországi lehetőségeket. A következő cikk az észtmagyar rokonsági kapcsolatokról számol be a múlt évben, az észtmagyar rokonsági kapcsolatokról pedig Snellman Teo finn követségétitkár. Következnek az ismertetések Ernits Vilmostól a „Finnek Észtek“-című könyvről, „A magyarok világkongresszusa tárgyalásairól“ és Sonkoly István értekezéséről „Az észtek zenéjéről“. Végül beszámoló az „Eesti Hõimról“ új évfolyama kezdetén.